

Wárágà Pólò dré tisìle Rómàbhá ì dré dhi

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Pólò dré tisìle móndyá ka'ìbhá Rómà na dhi ì dré dhi 'i. Rómà nda tá bhàandre kàdrì Rómà ki òpì drìle dhi 'i. A adré kisúá dhi, Yésu ni ngàma dràdrà 'àsè dhi àmvolésè dhi, akódhi ni ka'ìbhá àruka Yúdà ànzì ró, ngóro Akílà ì Pìrìsíka be dhi ì tíni dhi, ì lì tá Rúbí Tani longó Rómà na gò, Èkèlézyà bhàzo kònàle (Tà 'òle dhi ì 18:2). Pólò adré wárágà kònìdhi ni tisì tà ledézó kitswázó lile móndyá ka'ìbhá kònàle nda ki no dhi bvó. Adré àyi ki le nòle drìdrì dré dra lizo Èsèpányà na dhi kandrà.

Di wárágà kònìdhi léna dhi, Pólò adré Rúbí Tani ni tà àndu ngì mìbhalé tí. Adré kpà àzì bhàle í drìgá adrézó lile Rúbí Tani longó móndyá sùrú twá ro dhi ì véna dhi ni tà ta. Adré tàá dhi, Rúbí Tani nda adré láti Gìká dré adrézó móndí ki bha gyägya í kandrà dhi ni tà tadhá. Akódhi adré ngbà 'í àyi ki bha gyägya àyi ki tà ka'ìka'ì sè (Rómàbhá ì 1:16-17).

Pólò adré tadhá dhi, móndyá títi dhi ì tàkonzì ni rìnyí zàle (1:18–3:20). Di Gìká adré àyi ki bha gyägya í kandrà, ì dré Yésu Krìsto ni ka'ìle dhi sè (3:21–4:25). Ì kò'o kònìni dhi, Gìká adré àyi ki atrì tàkonzì ni rìnyí lésè, ìndì dràdrà ni rìnyí lésè (5:1-21). Adré di leá dhi, ì kàdré àyi ki no ngóro móndí dràbhá tàkonzì lésè dre gò, ì dré adrézó

lídrì íbe Krísto na dhi i ró (6:1–7:25). Í kàdré kpà atsílé Tírí Lólo ni rĩnyí sè, adrélé trobe Gíká ni lèle kàdrì dré tadhále àyi dré Krísto na dhi rú (8:1-39).

Amvolásà dhi, Pólò adré tà twátwa dhi ki tadhá: móndyá Gíká dré zìle adrélé ína i ró dhi ki tà, móndyá sùrú twá ro dhi ki tidrìma Yúdà ànzì íbe dhi, àma ki fèma Gíká dré dhi, lèle ni tà, àma ki bhàma móndyá àma drìle dhi ki rĩnyí zàle dhi, àma ki adrúpi ki tàbvó tàma ko dhi, ìndì àma ki adrúpi ki 'òma ledhélé tàkonzì na ko dhi.

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki aítima

- 1) Pólò ni mòdo fèma, ìndì tà dré adrézó wárágà kònìdhi ni tisì dhi (1:1-17)
- 2) Móndyá títi dhi i tàkonzì ni rĩnyí zàle (1:18–3:20)
- 3) Tà Gíká dré adrézó móndí ki tidrí dhi (3:21–4:25)
- 4) Lídrì tídhí ro Krísto na dhi (5:1–8:39)
- 5) Móndyá sùrú twá ro dhi ki tidrìma Yúdà ànzì íbe dhi (9:1–11:36)
- 6) Móndyá ka'ìbhá dhi ki atsimá (12:1–15:13)
- 7) Tà tàle kùdù ro dhi i, ìndì mòdo fèma (15:14–16:27)

Pólò ni mòdo fèma

¹ Ma, Pólò, Yésu Krísto ni màràbà, má adré wárágà kònìdhi ni tisì ma. Gíká azí ma adrélé àpóstolò ro gò, àma bhàzo twá adrélé áyi Rúbí Tanì longó dhi bvó.

² Lazí tá Rúbí Tani nda ni tà drìdrì áyi pròfétà i tí gò, ì dré tà nda ki tisìzo akódhi ni Kúlí lólo dhi na.*

³ Rúbí Tani nda adré akódhi ni Mvá, àma ki Mírì Yésu Krísto ni tà tadhá kòdhya. A ti tá akódhi nda móndí ro ópí Dàwídi ni sùrú na.

⁴ Di, Giká tadhá ína ngádra 'á dhi, akódhi áyi Mváagó 'i káyà dhi, dré akódhi ni tingálé dràdrà lésè Tírí Lólo ni rinyí sè dhi sè.

⁵ Krísto nda sè dhi, Giká bhà áyi togó tani àma rú, àma ki bhàzo adrélé àpòstolò i ró, mà kàdréro móndí sùrú títi i lésè dhi ki azí Krísto ni ka'í, ìndì akódhi ni kúlí ka'í 'òle, à kàdréro akódhi ni rú bha kùle be dhi byó.

⁶ Àmi kókpà móndyá azilé adrélé Yésu Krísto àdhya ró nda i kòfalé be.

⁷ Má adré wárágà kònìdhi ni tisì àmi, móndyá títi Rómà na, Giká dré lèlè tò ìndì dré azilé adrélé móndyá lólo ína i ró dhi i dré. Giká àma ki Atá i Mírì Yésu Krísto be dhi i kòbhà àyi ki togó tani àmi rú, ìndì i kòfè tà kèdrìkèdri àmi dré!

Pólò lè lèlè móndyá ka'ibhá Rómà na dhi ki no

⁸ Drìdrì dhi, má adré àwoyà fe áma Giká dré àmi ki tà sè, Yésu Krísto ni rú sè. Tàko ko, à adrélé àmi ki tà ka'íkà'í ni tà tití bvò wáyi 'àsè.

⁹ Giká, má dré adrézó tà ni ni 'o togó wáyi sè, adrézó Mvá ni ni Rúbí Tani longó dhi nì dóro tàle dhi, tà má dré adrélé tàle kònìdhi, tà bàti 'i káyà dhi. Má adré àmi ki tà kisù landè àko ró,

¹⁰ vésè wáyi má dré adrérà'a tà zi akódhi tí dhi 'á. Má adré akódhi ni ti lizí, lókyá bǐ àmvolésè

* 1:2 1:2 A kònò Esáyà 52:7; 61:1.

dhi, kàdré tà dré lèlè 'òlè dhi 'i dhi, kònzìró láti má dré tsàzo àmi véna.

¹¹ Tàko ko, ma lovó íbe tò àmi kí nòzo, má kòkìtswáró tà tani àzya Tírí Lólo àdhyà ni fe àmi dré, kìtswálé àmi kí timbà àmi kí tà ka'íka'í na.

¹² Má adré kpà leá dhi, àma tùmání àmi íbe dhi i, mà kòkìtswá ru timbà àma kí tà ka'íka'í sè.

¹³ Àma adrúpi i, má adré leá mì kònì dhi, vésè be bí, má ndà tá láti lizo àmi véna, áma àzì kòkìtswáró lò'wa dóro 'a àmi kòfalé, ngóro dré adrélé 'òlè móndyá àruka títi sùrú twá ro dhi i kòfalé dhi tíni. Di, atsálé ándrò kònìdhi dhi, tà àruka i kíkí láti má dré nì.

¹⁴ Tàko ko, adré leá dhi, má kòlì móndyá twátwa títi dhi i véna: móndí tà ndabhá nìlè dhi i véna, ìndì móndí tà nibhá ko dhi i véna, móndí tògya ró dhi i véna, ìndì móndí tògya ró ko dhi i véna.

¹⁵ Àsà dhi, áma togó kókpà àtsi ró lizo Rúbí Tani longó àmi adrèbhá Rómà na dhi i dré.

Rúbí Tani ni rìnyí adrézó móndí kí tidrí dhi

¹⁶ Ma kanyò ro Rúbí Tani ni tà sè ko. Tàko ko, Rúbí Tani nda, rìnyí Giká dré adrézó móndyá títi adrèbhá Rúbí nda ni ka'í dhi kí tidrí ásà dhi 'i. Akódhi fè rè zyà Rúbí nda Yúdà ànzì i dré gò, adrézó kpà fèà móndyá sùrú twá ro dhi i dré.

¹⁷ Rúbí Tani nda adré tadhá dhi, Giká adré móndí kí bha gyägya í kandrà ngíni ya dhi. Adré ngbà 'í àyi kí bha gyägya àyi kí tà ka'íka'í sè. Láti àzya tà ka'íka'í rúsè dhi yókódhó. Ngóro tisìlè Giká ni Kúlí na dhi tíni: «Dhya atsálépi gyägya àyi tà ka'íka'í sè dhi ni adrí.»†

† 1:17 1:17 A kònò Abàkúkà 2:4.

Gìká ni kombà tadhále mónnyá tàkonzì 'obhá dhi i rú dhi

18 Gìká adrè áyi kombà tadhá bhù lésè mónnyá títi adrèbhá áyi tà ga rè, adrèbhá tà kònzì 'o, ìndì adrèbhá láti tà bàti àdhya ni kíkí àyi kì tà kònzì sè dhi i rú.

19 Tàko ko, àyi nda ì nǐ àyikya Gìká ni tà kitswálé nǐle dhi i be, akódhi ni tàndì dré tà nda kì tadhále àyi dré ngádra 'á nǐ dhi sè.

20 Angyá ko, kidhólé bvò ni bhàma lésè dhi, à adrè Gìká ni tà kitswálé nòle mǐ sè bwà ko dhi kì atógyà dóro. Kòdhi adrè tàá dhi, à adrè akódhi ni rinyí adrélépi kóná vésè kólyá dhi ni atógyà, akódhi ni lídrì Gìká àdhya ró dhi be, ngá títi dré bhàle dhi i sè. Àsà dhi, mónnyá nda i tà àlo ì dré kitswázó àyi kì tará ga ásà dhi àko.

21 Tàko ko, tágba ì dré Gìká ni nǐzo be dhi, ì adrè akódhi ni lindrì bha ngóro dré kitswálé akódhi dré dhi tíni ko. Ì adrè kpà àwoyà ta drá ko. Be ró dhi, àyi kì tà kisùkisù atsá ína tà tàko ró, ìndì àyi kì tògyá azá atsálé tínimvá ro.

22 Tágba ì dré adrézó tàá dhi, àyi tògya ró dhi, ì atsá àyikya móndí azaaza ró.

23 Ì tayí Gìká kitswálépi dràle bwà ko dhi ni mǐlanzìlanzì, adrézó lindrì fe ngá líndrì làsú be móndí adrèbhá dràle dràdrà dhi i tíni, àrì i tíni, kà'wá i tíni, ìndì kà'wá adrèbhá àyi kì se agátì sè dhi i tíni dhi i dré.

24 Dì ásà dhi, Gìká tayí mónnyá nda ì adrélé tatsíle swà ro, lovó kònzì àyi kì togó na dhi kì 'obe gò, ì dré adrézó kanyò fe àyi kì tàndì kì rúbhá i dré àyi kòfalésè.

25 Ɔ tayí tà bàti Gíká àdhyà, adrézó tà kinzò ro dhi ni ka'í kòdhyà. Ɔ adré lindrì fe ngá Gíká dré bhàle dhi ì dré, adrézó lèsámò 'o ngá nda kì rú sè. Di, ì adré àyikya lindrì fe Dhyà ngá tíí nda kì bhàlepi dhi dré ko. Akódhi nda kitswá rúku sè kóná vésè kólyá! Kàdré kònini.

26 Tà nda sè dhi, Gíká tayí àyi adrélé tatsilé rúbhá lovó kanyò ro dhi kì bhabe. Di àyi kì tòkó ì tayí àyikya tà tòkó ì dré ànzyà adrélé 'òle àgo íbe àyi kì rúbhá sè dhi, adrézó tà swà 'o àyi kì rúbhá sè àyi kòfalésè.

27 Kókpà kòdhi tíni, àgo ì tayí àyikya tà àgo ì dré ànzyà adrélé 'òle tòkó íbe àyi kì rúbhá sè dhi, adrézó rúbhá lovó àtsi ró dhi kì bha àyi kòfalésè àgo ró. Di àgo nda ì adré tà kanyò ro dhi kì 'o àyi kòfalésè gò, ì dré adrézó làgí kitswálepí àyi kì tà swà nda sè dhi ni kisú àyi kì tàndì ì rú.

28 Ɔ dré Gíká ni nìma gàle rè dhi sè dhi, akódhi tayí àyi adrélé tà kisù wàyá ro, adrézó tà kitswábhá 'òle ko dhi kì 'o.

29 Di ì ga àyikya tà kònzi kì kárá tíí dhi ì sè bí. Ɔ ga togó kònzi sè, ngá lovó sè, tà swà sè, lovó kònzi sè, móndí kì tupfuma sè, lawà sè, móndí kì litima sè, ìndì drìkònzi sè bí. Ayi móndí kì asíkìbhá 'i,

30 móndí kì rú tabhá kònzi dhi 'i, Gíká ni kàrìbhá 'i, móndí kì lindrì bhabhá ko dhi 'i, drìkàdrìbhá 'i, ìndì afàbhá 'i. Ɔ adré ngbú adrélé tà kònzi twátwa ì dré kitswále 'òle dhi kì kisù. Ɔ adré ligíle àyi kì tibhá ì rú.

31 Ayi tògyá àko. Ɔ kitswá adrélé ka'íle ko. Ayi móndí kì lovó àko àyi rú. Ɔ adré kpà móndí kì

kizà bha ko.

³² Ì nǐ tàbvó Gìkà dré tàle gyǎgya kònìdhi dóro: Móndyá adrébhá tà làsú be kònìni nda ki 'o dhi ì kitswá àyikya dràdrà sè. Di, tágba kònìni dhi, ì adré ngbà 'í tà nda ki 'o kòdhya ko, ì adré kókpà móndyá adrébhá tà nda ki 'o dhi ki ka'í.

2

Móndí ki tàbvó Gìkà dré adrélé tàle gyǎgya dhi

¹ Di ásà dhi, mí adrélépi móndí ki tàbvó ta ni, mí tà àlo mí dré kitswázó ámi tàrá ga ásà dhi àko, gba mí kàdré àdhi 'i ya dhi. Tàko ko, mí kàdré móndí àruka ki tàbvó ta dhi, mí adré tà bha ámi tàndi dri. Angyá ko, mí adré kókpà tà mí dré adrézó àyi ki tàbvó ta ásà nda ki 'o.

² Mà nǐ tàle dhi, Gìkà adré móndyá adrébhá tà 'o làsú be kònìni dhi ki tàbvó ta gyǎgya dhi be.

³ Di, mí kàdré mína àyi ki tàbvó ta gò, mí dré adrézó tà nda ki 'o dhi, mí adré tsì kisùá dhi, mí ni lapá Gìkà ni tàbvó tàma sílésè bwà?

⁴ Kòdhi mí adré tsì Gìkà ni togó dóro ìndì vwàvwà ro dré adrélé tadhálé mí dré, dré adrerà'a ámi tà mvo dhi 'á dhi ni ayízè? Mí nǐ ko tàle dhi, Gìkà ni togó dóro nda adré ámi adri ámi togó ladzá dhi nì dhi?

⁵ Di, mí dré ámi togó 'òle tombálé dhi sè, ìndì mí dré ámi togó ladzama gàle rè dhi sè dhi, mí adré Gìkà ni kombà asé ámi tàndi dri, tsàle kítú dré dra áyi kombà tadházó gò, móndí ki tàbvó tàzo gyǎgya dhi tú.

6 Tàko ko, Giká ni tà logó móndí àlo àlo títi dhi ì dré, tà ì dré 'òle dhi ì tí.*

7 Móndyá títi adrébhá tà dóro 'o landè àko ró, adrézó mĩlanzĩlanzĩ nda kisúlé lindrì íbe ìndì lídrì kóná vèsè kólyá dhi be dhi ì dré dhi, a ni lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni fe kòdhya.

8 Dì, móndyá títi adrébhá àyì kì tàndì kì tà bha drìdrì, adrébhá tà bàti ga, adrézó tà kònzì ka'ì dhi ì dré dhi, a ni àyì kombà tadhá àyì togóaswa be kòdhya.

9 Kizà ì tà kòkóròko be dhi kì adré móndyá títi adrébhá tà kònzì 'o dhi ì dré. Tà nda kì adré rè zyà Yúdà ànzì ì dré gò, adrélé kókpà móndyá sùrú twá ro dhi ì dré.

10 Dì, mĩlanzĩlanzĩ, lindrì, tà kìdrìkìdrì be dhi kì adré móndyá títi adrébhá tà dóro 'o dhi ì dré. Tà nda kì adré rè zyà Yúdà ànzì ì dré gò, adrélé kókpà móndyá sùrú twá ro dhi ì dré.

11 Tàko ko, Giká adré ìna móndí kì no twátwa ko.

12 Móndyá títi tátrítrí kúlí Mósè àdhya àko gò ì dré adrézó tàkonzì 'o dhi kì kókpà todrà tátrítrí kúlí nda àko. Móndyá títi tátrítrí kúlí nda zàle gò ì dré adrézó tàkonzì 'o dhi ì, Giká ni àyì kì tàbvó ta tátrítrí kúlí nda sè.

13 Tàko ko, móndyá adrébhá ngbà 'í tátrítrí kúlí nda ni yì dhi ì kitswá atsálé gyàgya Giká mĩlèsè ko. Be ró dhi, móndyá adrébhá tátrítrí kúlí nda ni ka'ì 'òle dhi kì atsá gyàgya akódhì mĩlèsè àyì.

14 Angyá ko, móndyá sùrú twá ro tátrítrí kúlí nda àko dhi ì kàdré tà tátrítrí kúlí nda dré adrélé

* 2:6 2:6 A kònò Longó ì 62:13; Tògyakúlí 24:12.

tàle dhi ki 'o àyi ki tândi i sè dhi, sù ngóró àyi tátrítrí kúlí nda íbe àyi léna dhi t́ni, tágba ì dré adrézó tátrítrí kúlí nda àko dhi.

¹⁵ Í adré tadhá dhi, Giká tisi tà tátrítrí kúlí nda dré adréle tàle dhi i àyi ki togó na dre. Ayi ki togó adré kpà tadhá dhi, tà nda kònini. Ayi ki tà kisùkisù adré ngalè àyi ki asikí 'í yà, kó ngalè àyi ki tàrá ga 'í yà dhi.

¹⁶ Tà nda kòdhi ki ru 'o kítú Giká dré dra móndyá títí dhi ki tà lùzu ró dhi ki bvó tàzo Yésu Krísto sè dhi tú, ngóró Rúbí Tani má dré adréle longolé dhi dré adréle tàle dhi t́ni.

Yúdà ànzi i tátrítrí kúlí be dhi

¹⁷ Mí adrélépi ámi zi Yúdà mvá ro ni, mí adré zakó ámi totó tátrítrí kúlí Mósè àdhya dri, adréle ámi afà Giká ni tà sè.

¹⁸ Mí adré kisùá dhi, mí nǐ tà Giká dré adréle lèle à kò'o dhi i be, ìndì mí nǐ tà ki kòfalé lanzilé tà dóro ka'izo dhi be, mí dré tátrítrí kúlí nda ni tà àndu ndàle nǐle be dhi sè.

¹⁹ Mí adré kpà kisùá dhi, mí mína mǐ kùdúkùdu ki drǐ kòlepi 'i, ngádra móndí t́nimvá na dhi i dré dhi 'i,

²⁰ móndí tà nibhá ko dhi ki tadhálépi 'i, ìndì ànzimvá ki tadhálépi 'i, mí dré tà bàti kisulé tà nǐnǐ be kítswalé títí tátrítrí kúlí nda na dhi sè.

²¹ Dì mí adrélépi móndí àruka ki tadhá ni, mí adré mína ámi tándi ni tadhá ko àdho tà sè? Mí adrélépi tadhá dhi, à kòkugù ngá ko dhi, mí adré mína ngá kugù àdho tà sè?

²² Mí adrélépi tàá dhi, à kò'o múná tà ko dhi, mí adré mína múná tà 'o àdho tà sè? Mí adrélépi

gìká tàko ki líndrí ga ni, mí adré mína ngá gìká tàko ki tépelò na dhi ki topá àdho tà sè?

²³ Di mí adrélépi ámi afà tátrítrí kúlí ni tà sè ni, mí adré mína tátrítrí kúlí nda ni ño, adrézó kanyò fe Gìká dré ásà àdho tà sè?

²⁴ Ngóro tisìle Gìká ni Kúlí na dhi t́ni: «Ámi ki tà sè dhi, mónyá sùrú twá ro dhi ì adré Gìká ni lodhá.»†

²⁵ Mí dré ámi 'òle lwàle dhi dóro, mí kàdré tà tátrítrí kúlí dré adrélé tàle dhi ki 'o dhi. Di, mí kàdré mína tátrítrí kúlí nda ni ño dhi, mí atsa ngóro mí 'o tá mi lwàle ko na t́ni.

²⁶ Dhya àlo Yúdà mvá ro ko áyi 'òlepi lwàle ko dhi kàdré tà tátrítrí kúlí dré adrélé tàle dhi ki 'o dhi, Gìká ni zakó tsì akódhi nda ni no ngóro akódhi 'o tá i lwàle dre na t́ni.

²⁷ Tà bàti ró dhi, dhya áyi 'òlepi lwàle ko gò, dré adrézó tátrítrí kúlí 'o dhi ni ína tà bha mi dri. Angyá ko, tágba mí dré adrézó tátrítrí kúlí tisìle nda íbe gò, mí dré ámi 'òzo lwàle dhi, mí adré mína tátrítrí kúlí nda ni ño.

²⁸ Tàko ko, dhya adrélépi ngbà 'í áyi 'o sùle ngóro Yúdà mvá t́ni tà dré adrélé 'òle rúbhá sè dhi i sè dhi, dhya nda Yúdà mvá 'i bàti ko. Kókpà kòdhi t́ni, dhyá ki 'òma lwàle ngbà 'í rúbhá na dhi, dhyá ki lwàma 'i bàti ko.

²⁹ Be ró dhi, dhya adrélépi Yúdà mvá ro áyi togó na dhi ína Yúdà mvá 'i bàti. Dhyá ki 'òma lwàle togó na dhi ína dhyá ki lwàma 'i bàti. Dhya àlo kitswá ngbà 'í áyi 'o lwàle kònini Tirí Lólo ni rinyí sè, tátrítrí kúlí tisìle dhi sè ko. Akódhi nda

† 2:24 2:24 A kònò Esáyà 52:5.

adré rúku kisú móndí i véna ko. Be ró dhi, adré ína rúku kisú Giká véna.

3

¹ Di adrema Yúdà mvá ro dhi ni dóro àdho 'i? Di kó, dhyá ki 'òma lwále dhi ni dóro àdho 'i?

² Tà nda kòdhi i dóro lavulé láti títi i sè. Dridrì dhi, Giká bhà áyi tàndi ni kúlí i Yúdà ànzi nda i drígá.

³ Di, àyi ki àruka i líkí àyikya kúlí nda i ko, i dré adrélé tà ka'ika'í àko dhi sè. Di i dré adrélé tà ka'ika'í àko dhi sè dhi, kòdhi adré tsì tàá dhi, Giká kitswá ína adrélé ka'ile togó wáyi sè ko?

⁴ Tàdzí ko! Giká adré ngbú ína adrélé tà bàti ta, tágba móndyá títi dhi i dré adrézó kinzòbhá 'i dhi. Ngóro tisìle Giká ni Kúlí na dhi tíni:

«Adré làá dhi, móndyá títi dhi i kònì dhi, tà títi mí dré adrélé tàle dhi i gyăgya, ìndì tàbvó títi mí dré adrélé tàle dhi i gyăgya.»*

⁵ Di, àma ki tà kònzi kàdré Giká ni tà gyăgya tadhá ngádra 'á dhi, mà ni go tàá ngíni? Mà ni tsì tàá dhi, Giká gyăgya ko, dré adrélé áyi kombà tadhá móndí i dré dhi sè? (Kòdhi má adré tà ta móndí kya tíni.)

⁶ Tàdzí ko! Tàko ko, kàdré tá kònìni dhi, Giká ni tá kitswá móndyá títi bvò àdhyà ki tàbvó ta ngíni?

⁷ Aruka ni, à ni kitswá liziá dhi: «Áma tà kinzò ro dhi kàdré Giká ni tà bàti tadhá ngádra 'á, adrézó kpà akòdhi ni mìlanzilanzì tadhá lavulé

* 3:4 3:4 A kònò Longó i 51:6.

dhi, akódhi adré di tà bha má dri tàkonzì 'òlepi tíni àdho tà sè?»

⁸ Di, à kàdré tà kisù kònìni dhi, à ni tá kitswá kpà tàá dhi: «Lè mà kàdré tà kònzi 'o, tà dóro kàtsáró ásà be dhi bvó!» Móndí àruka ì adré àma kí lodhá adrézó tàá dhi, mà adré tà ta kònìni. Tà bàti ró dhi, tà Giká dré dra bhàle àyi nda ì dri dhi kitswá àyi dré.

Móndí gyăgya dhi yókódhó

⁹ Di mà ni go tàá ngíni? Ama Yúdà ànzi ró dhi ì, àma tsì dóro móndyá àruka títi dhi kí lavú? Alomvá ko! Tàko ko, má tadhá ngádra 'á dhi, móndyá títi Yúdà ànzi ró ìndì sùrú twá ro dhi ì tàkonzì ni rinyí zàle.

¹⁰ Ngóro Giká ni Kúlí dré adréle tàle dhi tíni: «Móndí gyăgya dhi yókódhó, ndìndì àlo ni yó.

¹¹ Dhya tà nìlepi bàti dhi yókódhó.

Dhya adrélepi Giká ni nda dhi yókódhó.

¹² Móndyá títi dhi ì alá àyi Giká rú dre.

Ayi títi dhi ì tayí àyi kí togó abíle dre.†

Dhya adrélepi tà dóro 'o dhi yókódhó, ndìndì àlo ni yó.

¹³ Ayi kí àwobhálé ngóro mógó ti be ngbo dhi tíni.

Ë adré móndí kí lití àyi kí làdra sè.‡

Ní kí kàtrá adré titìle àyi tísè.§

¹⁴ Tátrítríkúlí ì kúlí aswaaswa ìbe dhi ì adré apfòle àyi sílèsè.*

¹⁵ Ayi kí pá adré ràle móndí kí kàrí kutúbe.

† **3:12** 3:12 A kònò Longó ì 14:1-3; 53:2-4. ‡ **3:13** 3:13 A kònò Longó ì 5:10. § **3:13** 3:13 A kònò Longó ì 140:4. * **3:14** 3:14 A kònò Longó ì 10:7.

16 Ɔ adré tà kizá tayílé kizà be àyi kɪ láti 'ásè.

17 Ɔ nǐ láti tà kìdrí kìdri àdhya ko.†

18 Tirì àyi mi Gĩká nǐ tà sè dhi yókódhó.»‡

19 Mà nǐ be tàle dhi, tà tíí tǎtrírí kúlí dré adrélé tàle dhi ɪ, adré tàá mónďyá adrébhá tǎtrírí kúlí nda zàle dhi ɪ dré, kitswázó mónďyá tíí bvò àdhya kɪ kúlí kíkí, àyi kɪ tadházó tàkonzìbhá ɪ ró Gĩká kandrá dhi bvò.

20 Dì ásà dhi, dhya àlo kitswá atsálé gyăgya Gĩká kandrá, tǎtrírí kúlí 'òma sè ko. Angyá ko, tǎtrírí kúlí nda adré tadhá àma dré dhi, àma tàkonzìbhá 'i káyà dhi.

Mónďí kɪ bhàma gyăgya Gĩká kandrá àyi kɪ tà ka'ĩka'ĩ sè dhi

21 Dì, nyànomvá dhi, Gĩká tadhá láti twá tǎtrírí kúlí rúsè ɪ dré adrézó mónďí kɪ bha gyăgya ɪ kandrá dhi dre. Tà tisìle Mósè nǐ tǎtrírí kúlí na ìndì pròfétà kɪ búkù ɪ 'ásè dhi ɪ adré láti nda nǐ tà longó kòdhya.

22 Láti nda, kònìdhi: Gĩká adré mónďyá tíí adrébhá Yésu Krísto nǐ ka'ĩ dhi kɪ bha gyăgya ɪ kandrá, àyi kɪ tà ka'ĩka'ĩ nda sè. Tàko ko, Gĩká mǐlèsè dhi, mónďí ɪ twátwa ko:

23 àyi tíí dhi ɪ 'o tàkonzì gò, ɪ dré kitswázó akódhi nǐ mǐlanzìlanzì sè ko.

24 Dì, Gĩká nǐ togó tani sè dhi, adré àyi kɪ bha gyăgya ɪ kandrá àngyá, Yésu Krísto dré àyi kɪ apálé tàkonzì lésè dhi sè.

25 Gĩká afè Krísto nda dràle mòbòmà ro, kitswázó mónďyá tíí adrébhá akódhi nǐ ka'ĩ dhi

† 3:17 3:17 A kònò Esáyà 59:7-8. ‡ 3:18 3:18 A kònò Longó ɪ 36:2.

ki tàkonzì tri akódhi ni kàrí sè dhi bvó. Giká 'o kònìni tadházóá dhi, i gyăgya káyà dhi. Tàko ko, akódhi ni togó vwàvwà sè dhi, mvò tá móndí ki tàkonzì ì dré tá 'òle wáláká dhi i gò, tà ñòzo àyi dri ko.

²⁶ 'O tá kònìni áyi tà gyăgya tadházó nyànomvá, adrézó kpà tadhá dhi, i gyăgya, ìndì i dhya adrélépi mónnyá títi adrėbhá Yésu ni ka'ì dhi ki bha gyăgya dhi 'i.

²⁷ Kàdré di kònìni dhi, tà mà dré kitswázó àma ki afà ásà dhi be? Tà àlomvá yókódhó! Tà nda kònìni àdho tà sè? Mà dré tãtrĩtrĩ kúlí 'òle dhi sè? Kóko, be ró dhi, mà dré tà ka'ile dhi sè.

²⁸ Tàko ko, mà adrė tadhá dhi, Giká adrė móndí ki bha gyăgya ngbà 'í àyi ki tà ka'ika'ì sè, tãtrĩtrĩ kúlí 'òle dhi sè ko.

²⁹ Di Giká ngbà 'í Giká Yúdà ànzi kya 'i? Akódhi kókpà Giká mónnyá sùrú twá ro dhi kya 'i ko? Ayíya, akódhi kókpà Giká mónnyá sùrú twá ro dhi kya 'i.

³⁰ Tàko ko, Giká ngbà 'í àlo kwákwá. Adrė móndí ki bha gyăgya í mĩlésè ngbà 'í àyi ki tà ka'ika'ì sè, ì kàdré Yúdà ànzi 'i yà, kó ngalè móndí sùrú twá ro dhi 'i yà dhi.

³¹ Kòdhi adrė tsì tàá dhi, tà ka'ika'ì sè dhi, mà adrė tãtrĩtrĩ kúlí no tà tàko ró? Tàdzì ko! Be ró dhi, mà adrė tãtrĩtrĩ kúlí nda ni 'o áyi totó tãtã.

4

Abàràrà, dhya bhàle gyăgya akódhi ni tà ka'ika'ì sè dhi

1 Di ásà dhi, mà ni tàá àma ki tábhí Abàramà ni tà sè ngíni? Akódhi nda kisú tá ína àdho tà dóro áyi tà ka'ika'í sè?

2 Kònò Abàramà kàtsá tá gyägya Gĩká mĩlésè tà dóro í dré 'òle dhi i sè dhi, a ni tá kitswá áyi afà tà nda sè. Di, Gĩká kandrà ko.

3 Di, Gĩká ni Kúlí adrè ína tàá dhi: «Abàramà ka'í tá Gĩká gò, Gĩká dré akódhi ni nòzo gyägya akódhi ni tà ka'ika'í nda sè.»*

4 Ngóró mà dré nĩle be dhi tĩni dhi, dhya adrélépi àzì 'o dhi adrè làgí kisú ngá fèle àngyá dhi ró ko. Be ró dhi, adrè ína làgí kisú ngá kitswálépi àzì nda tí dhi ró.

5 Di, dhya adrélépi ína àzì 'o ko gò, adrézó Gĩká adrélépi tàkonzìbhá ki bha gyägya dhi ni ka'í dhi, Gĩká adrè akódhi nda ni no gyägya akódhi ni tà ka'ika'í sè.

6 Dàwidì adrè kpà tà ta kònìni mónnyá Gĩká dré adrélé nòle gyägya dhi ki kólénzé ni tà sè. Di, Gĩká adrè àyi nda ki no gyägya àzì ì dré 'òle dhi i sè ko.

7 «Kólénzé mónnyá Gĩká dré àyi ki tà kònzi ki trizo, ìndì àyi ki tàkonzì ki zùzo dhi i dré!

8 Kólénzé dhya Mírì dré kitswázó tàdzì tà bha dríá tàkonzì ni ni tà sè ko dhi dré!»†

9 Di kólénzé nda ngbà 'í mónnyá àyi ki 'obhá lwàle dhi i dré? Kólénzé nda kókpà mónnyá àyi ki 'obhá lwàle ko dhi i dré ko? Ngóró mà dré tàle dre dhi tĩni: Gĩká nò tá Abàramà gyägya akódhi ni tà ka'ika'í sè.

* 4:3 4:3 A kònò Kìdhoma 15:6. † 4:8 4:8 A kònò Longó i 32:1-2.

10 Di, Giká nò tá akódhi kònini ángutú? Akódhi ni lwàma àmvolésè, kó ngalè akódhi ni lwàma kandrà? Giká nò tá akódhi gyägya akódhi ni lwàma kandrà, àmvolásà ko.

11 Di Abàramà dré gòzo tà àyi 'òzo lwàle dhi ni kisú ndò. Tà akódhi ni 'òzo lwàle nda tá ngóro àngì adrélepi tadhá dhi, Giká nò tá akódhi gyägya akódhi ni tà ka'ika'i sè, akódhi ni lwàrà ko dhi 'á dhi tìni. Di àsà dhi, Abàramà atsá móndyá títi adrébhá Giká ni ka'i, di, àyi ki 'obhá lwàle ko dhi ki atá ro, Giká kònòró kpà àyi nda i gyägya àyi ki tà ka'ika'i sè.

12 Abàramà kókpà móndyá àyi ki 'obhá lwàle gò, i dré adrézó atsilé àyi ki tà ka'ika'i na ngóro àma ki atá Abàramà dré tá 'òle àyi lwàma kandrà dhi tìni dhi ki atá 'i.

Tà Giká dré lazilé dhi ni kisuma tà ka'ika'i sè dhi

13 Giká lazí tá Abàramà i dré toyó ni íbe dhi, i ni dra bvò wäyi dhi ni kisú tàyiilé ro. Di Abàramà kisú tá tà lazilé nda, dré tá tátírítrí kúlí 'òle dhi sè ko. Be ró dhi, kisú tà nda dré tá Giká ni ka'ile gò, Giká dré akódhi ni nòzo gyägya àsà dhi sè.

14 Tàko ko, móndyá adrébhá tátírítrí kúlí lebè dhi i kàdré tá tà lazilé nda ni kisú àyi dhi, kònò tà ka'ika'i ni tá adré tà tàko 'i, ìndì tà Giká dré lazilé nda ni tá kpà adré tà tàko 'i.

15 Angyá ko, tátírítrí kúlí adré Giká ni kombà asé móndyá adrébhá tátírítrí kúlí nda ni tabhì lebèle dhi i dri. Di, àrà tátírítrí kúlí dré adrézó yó dhi 'á dhi, tátírítrí kúlí nda ni ñòma kókpà yókódhó.

16 Di ásà dhi, à adré tà Gìká dré lazílé nda ni kisú tà ka'ika'í sè, ngóró tà Gìká dré afèle àngyá áyi togó tani sè dhi ró, tà lazílé nda kàdréro Abàramà ni toyó títi dhi i dré, ngbà 'í àyi adrébhá tátrítrí kúlí lebè dhi i dré ko, di kókpà àyi adrébhá Gìká ni ka'í Abàramà àdhya tíni dhi i dré. Akódhi nda àma títi dhi ki atá 'í.

17 Ngóró Gìká ni Kúlí dré adrélé tàle dhi tíni: «Má bhà mi adrélé sùrú zyandre dhi ki atá ro.»‡ Di Abàramà nda àma ki atá 'í, Gìká akódhi dré ka'íle dhi mìlésè. Tàko ko, Gìká nda adré mónnyá dràbhá dre dhi ki 'o adrílé, adrézó kpà ngá adrébhá yó dhi ki 'o adrélé be dhi nì.

18 Abàramà ka'í tá tà Gìká dré lazílé nda gò, adrézó mì bha akódhi véna ásà, tágba tà adrézó mì bha ásà dhi dré tá adrézó yó dhi. Di ásà dhi, atsá sùrú zyandre dhi ki atá ro, ngóró tá tàle drá dhi tíni: «Àmi toyó ki adré zyandre ró.»§

19 Tayí tá áyi tà ka'ika'í nda atsálé yàyà ko, tágba dré nòzoá dhi, áyi kóná tá ànyíanyí nyadhi-nzi, áyi rúbhá tá ànyi dràdrà mìle, ìndì áyi tòkó, Sàrà tá kóndó 'í dhi.

20 Tágba kònìni dhi, tayí tá áyi tà ka'ika'í nda, adrézó tà kayí í léna tà Gìká dré tá lazílé nda ni tà sè dhi ko. Be ró dhi, atsá tá ína véle rìnyi ró áyi tà ka'ika'í na gò, dré Gìká ni rú bhàzo kùle.

21 Tàko ko, ka'í tá bàti tàle dhi, Gìká tá rìnyí íbe kitswázó tà í dré tá lazílé nda ni 'o.

22 Di akódhi ni tà ka'ika'í nda sè dhi, «Gìká nò akódhi gyágya.»

---

‡ 4:17 4:17 A kònò Kìdhoma 17:5. § 4:18 4:18 A kònò Kìdhoma 15:5.

²³ A tisi kúlí «Gìká nò akódhi gyăgya» kòni i ngbà 'í Abàràrà ni tà sè ko.

²⁴ A tisi kókpà kúlí nda i àma adrèbhá Gìká àma ki Mírì Yésu ni tingálépi dràdrà lésè dhi ni ka'ì gò, Gìká dré adrézó àma ki no gyăgya dhi ki tà sè.

²⁵ Akódhi fè Yésu nda dràle àma ki tàkonzì ki tà sè gò, akódhi ni tingázó dràdrà lésè àma ki bhàzo gyăgya í kandrà dhi bvó.

5

Ama tà kìdrìkìdri íbe àma kòfalé Gìká be

¹ Di Gìká dré àma ki bhàle gyăgya í mìlésè àma ki tà ka'ìka'ì sè dhi sè dhi, àma tà kìdrìkìdri íbe àma kòfalé akódhi be, àma ki Mírì Yésu Krìsto sè.

² Ama ki tà ka'ìka'ì nda sè dhi, Krìsto nda nzi láti àma dré Gìká ni togó tani kisúzó gò, mà dré adrézó àma ki totó tätà lána. Di mà adré lenzélé, adrézó mì bha Gìká véna akódhi ni mìlanzilanzì mà dré dra kisulé dhi ni tà sè.

³ Ngbà 'í kòdhi ko, mà adré kpà lenzélé kizà mà dré adrélé nyàle dhi ki tà sè. Tàko ko, mà nì tàle dhi, àma ki kizà nyàma nda adré àma ki 'o adrélé togó tsi dhi be.

⁴ Di àma ki togó tsìma nda adré tà àma léna dhi ki tabhì atsálé dóro. Ama ki tà tabhìma nda adré àma ki 'o adrélé mì bha Gìká véna.

⁵ Di àma ki mì bhàma Gìká véna nda kitswá kanyò fe àma dré ko. Angyá ko, Gìká kutú áyi lèle gàle àma ki togó na bí, Tìrì Lólo dré afèle àma dré dhi sè.

⁶ Tàko ko, mà dré tá dhu rè adrérà'a rìnyí àko dhi 'á dhi, lókyá kòkítswá dre dhi, Krísto drà àma, tàkonzìbhá ki tà sè.

⁷ Dhyá ki fèle dràle mómí àlo gyágya dhi ni tà sè dhi, tà kòkóròko 'i. Aruka ni, à ni kítswá dhyá ki fe dràle mómí àlo dóro dhi ni tà sè.

⁸ Di, Gíká tadhá ína áyi lèle kàdrì àma véle dhi tà kònìdhi sè: Mà dré tá dhu rè adrérà'a tàkonzìbhá 'i dhi 'á dhi, Krísto drà àma ki tà sè.

⁹ Di nyànomvá dhi, Gíká bhà àma gyágya í mílèsè Krísto ni kàrí sè. Di dré 'òle kònìni dhi sè dhi, a ni àma ki apá áyi kombà lésè Krísto nda sè bàti!

¹⁰ Tàko ko, mà dré tá adrérà'a Gíká ni kàribhá 'i dhi 'á dhi, akódhi amú tá àma tódhyá í be áyi Mvá ni dràma sè. Di dré àma ki amulé í be kònìni dhi sè dhi, a ni àma ki tídrí áyi Mvá nda ni lídrì sè bàti!

¹¹ Di tà nda sè dhi, mà adré lenzélé Gíká kandrá àma ki Mírì Yésu Krísto sè, Gíká dré àma ki amulé tódhyá í be Krísto nda sè dhi sè.

Dràdrà kisuma Adámà ni tà sè dhi, ìndì lídrì kisuma Krísto ni tà sè dhi

¹² Tàkonzì afí tá bvò kònìdhi lé mómí àlo, Adámà sè gò, dràdrà dré kpà afízó tàkonzì nda sè. Asà dhi, dràdrà nda atsá tá mómíyá títi bvò àdhyà i rú, ì dré títi tàkonzì 'òle dhi sè.

¹³ Tàko ko, drìdrì Gíká dré tátírítrí kúlí fèzo dhi kandrá dhi, tàkonzì tá bvò kònìdhi lé be. Di, tátírítrí kúlí dré tá adrérà'a yó dhi 'á dhi, Gíká adré tá tà bha mómí i dri ngóro dré kítswálé àyi ki tàkonzì sè dhi tíni ko.

14 Tágba kònìni dhi, kidhólé Adámà ni lókyá 'á atsálé Mósè ni lókyá 'á dhi, mónnyá tííì bvò àdhyà ì tá dràdrà ni rìnyí zàle, ndìndì àyì tàkonzì 'obhá Gìkà ni tátrítrí kúlí òzo Adámà àdhyà tíni ko dhi ì. Adámà nda ni tà adré tá Krísto adrélépì tá àlìle dhi ni tà tadhá kòdhyà.

15 Dì, tàkonzì Adámà dré tá 'òle nda ìna ngóró tà tani Gìkà dré afèle àyì togó tani sè dhi tíni ko. Tàko ko, móndí àlo nda ni tàkonzì sè dhi, móndí lizólìzo dhi ì todrà dre. Dì, Gìkà tadhá véle àyì togó tani lavúlé, tà tani afèzo gàle móndí lizólìzo ì léna lavúlé, móndí àlo, Yésu Krísto sè.

16 Kòdhi ìbe dhi, tàkonzì móndí àlo dré 'òle nda ni kùdù ngóró tà tani Gìkà dré afèle nda ni kùdù tíni ko. Tàko ko, tàbvó tàma angálépi tàkonzì àlo nda lésè dhi ni tà sè dhi, Gìkà adré tá tà bha móndí ì dri. Dì, tà tani angálépi tàkonzì zyandre dhi ì lésè nda ni tà sè dhi, Gìkà adré móndí kì bha gyàgya í kandrá.

17 Angyá ko, tàkonzì móndí àlo dré 'òle nda sè dhi, dràdrà adré tá òpì nya mónnyá tííì ì dri, móndí àlo nda sè. Dì, mónnyá tííì Gìkà ni togó tani kisúbhá gò, dré àyì kì bhàzo gyàgya dhi kì adrí gò, ì dré véle adrézó òpì nya lavúlé móndí àlo, Yésu Krísto nda sè.

18 Dì tàkonzì àlo Adámà dré 'òle nda ni tà sè dhi, Gìkà adré tá tà bha mónnyá tííì ì dri. Kókpa kòdhi tíni, tà àlo gyàgya Krísto dré 'òle nda ni tà sè dhi, Gìkà adré mónnyá tííì dhi kì bha gyàgya í mìlèsè, ì kòkisúró lídrì àsà be dhi bvó.

19 Tàko ko, móndí àlo nda ni lìgìma ni tà sè dhi, móndí lizólìzo dhi ì atsá tá tàkonzìbhá ro.

Kókpà kòdhi t́nì, tà m̀ndí àlo, Krísto dré ka'ìle 'òle dhi nì tà sè dhi, m̀ndí lizólìzo dhi ki atsá gyăgya Gìká m̀lèsè.

²⁰ Kàdré di tátrítrí kúlí nì tà sè dhi, Gìká fè tá tátrítrí kúlí nda m̀ndí i dré, àyi ki tàkonzì ì kòlizóro lile dr̀dr̀. Di, àrà tàkonzì ì dré lizózó dhi 'á dhi, Gìká tadhá véle àyi togó tani lavulé.

²¹ Di ásà dhi, ngóro tàkonzì dré tá adréle òpì nya m̀ndyá tíí i dri, ì kòtodr̀ró ásà dhi t́nì dhi, nyànomvá dhi, Gìká nì togó tani adré òpì nya àyi dri kòǹnì, Gìká kòbhàro àyi gyăgya í m̀lèsè gò, ì kòkisúro lídr̀ kóná vèsè kólyá dhi àma ki Mírì Yésu Krísto sè be dhi bvó.

6

Dràma tàkonzì lésè dhi, ìndì adrema lídr̀ ìbe Krísto na dhi

¹ Di mà nì go tàá ngíni? Mà nì tsì go adréle tàkonzì 'o, Gìká kàdréro àyi togó tani bha àma rú lavulé?

² Tàdzí ko! Mà drà àmakya tàkonzì lésè dre. Di mà nì go atsílè tàkonzì na ngíningíni ró?

³ M̀ nì ko tàle dhi, àma tíí bàtísimò dohá ru amúzó Yésu Krísto be dhi i, mà do bàtísimò nda ru amúzó ába akódhi nì dràma na káyà dhi?

⁴ Di bàtísimò d̀ma nda sè dhi, mà drà túm̀nì akódhi be gò àma ki sizo ába, mà kàdríro adréle lídr̀ tídhí ro dhi ìbe, ngóro Gìká Atá dré Krísto nì tingálè dr̀dr̀ lésè àyi m̀lanzìlanzì sè dhi t́nì.

⁵ Di mà dré ru amulé Krísto be akódhi nì dràma na dhi sè dhi, mà nì kókpà ru amú akódhi be akódhi nì ngangà dr̀dr̀ 'àsè dhi na.

⁶ Tàko ko, mà nì tàle dhi, à tidí tá àma ki lídrì àku túmání Krísto be fa kipakipa dri dhi be, àma ki rúbhá tàkonzì àdhya kòdràró gò, mà kògòró véle adrélé màrábà tàkonzì àdhya i ró ko dhi bvó.

⁷ Angyá ko, dhya ángùdhi dràlepi dre dhi, à atrì akódhi nda tàkonzì nì rinyí lésè dre.

⁸ Di mà dré dràle túmání Krísto be kònini dhi sè dhi, mà adré ka'íá dhi, mà nì kókpà adré lídrì íbe túmání akódhi be.

⁹ Tàko ko, mà nì tàle dhi, Krísto nga dràdrà 'ásè, ìndì kitswá gòle véle dràle ko dhi be, dré adrélé véle dràdrà nì rinyí zàle ko dhi sè.

¹⁰ Akódhi dré dràzo dhi, drà ngbà 'í vèsè àlo kitswále tàkonzì nì rinyí lavú dhi bvó. Di lídrì dré adrézó ába dhi, adré ába Gìká dré.

¹¹ Kókpà kòdhi tíni, mì kàdré àmi ki no ngóró móndí dràbhá tàkonzì lésè dre gò, ì dré adrézó lídrì íbe Gìká dré Yésu Krísto na dhi i ró.

¹² Di ásà dhi, mì kòtayí tàkonzì adrélé òpì nya àmi ki rúbhá na dhi ko, mì kàdré ró lovó kònzì àmi ki rúbhá kya ki ka'í 'òle ko dhi bvó.

¹³ Mì kòfè àmi ki rúbhá ki kàgá i ngóró ngá adrézó tàkonzì 'o ásà dhi i ró ko. Be ró dhi, mì kàdré àmi ki fe Gìká dré, ngóró mónnyá adrìbhá dràdrà lésè dhi i ró. Mì kàdré kpà àmi ki rúbhá ki kàgá ki fe Gìká dré, ngóró ngá adrézó tà gyăgya 'o ásà dhi i ró.

¹⁴ Tàko ko, tàkonzì kitswá gòle òpì nya àmi dri ko. Angyá ko, àmi tátírítrí kúlí nì rinyí zàle ko. Be ró dhi, àmi àmìkya Gìká nì togó tani zàle.

Màrábà tà gyăgya àdhya i

15 Kàdré di kònini dhi, mà ni tsì go adrélé tàkonzì 'o, mà dré adrélé véle tátítrí kúlí zàle ko dhi sè, ìndì mà dré adrélé Gìká nì togó tani zàle dhi sè? Tàdzí ko!

16 Mì nì ko tàle dhi, mì kàdré àmi ki fe móndí àlo dré ngóro akódhi nì màrábà ro dhi, àmi màrábà móndí mì dré adrézó kúlí nì nì ka'í 'òle nda àdhya 'i dhi? Di mì kàdré tàkonzì ka'í 'òle dhi, mì nì adré màrábà tàkonzì àdhya 'i gò, tàkonzì nda dré àmi ki drìzo lile dràdrà kisú. Di, mì kàdré àmikya Gìká nì kúlí ka'í 'òle dhi, mì nì adré akódhi nì màrábà 'i gò, dré àmi ki bhàzo gyägya í mìlèsè.

17 Di, mà kàdré àwoyà fe Gìká dré! Tàko ko, tágba mì dré tá adrézó màrábà tàkonzì àdhya 'i dhi, mì ka'í àmikya Gìká nì tà tadhále àmi dré dhi 'òle àmi ki togó wäyi sè dre.

18 Di Gìká atrì àmi tàkonzì nì rìnyí lésè gò, mì dré atsázó màrábà tà gyägya àdhya i ró.

19 Má adré tà ta móndí kya tíni kònini, àmi móndí ro dhi ki tà yàyà sè. Wáláká dhi, mì fè tá àmi ki rúbhá adrélé màrábà tàkonzì àdhya i ró gò, mì dré adrézó tatsíle swà ro, adrélé tàkonzì 'o lizo ába drìdrì. Di, nyànomvá dhi, mì kòfè àmi ki rúbhá adrélé màrábà tà gyägya àdhya i ró, mì kàdréro atsíle togó lólo be Gìká kandrá be dhi bvó.

20 Lókyá mì dré tá adrérà'a màrábà tàkonzì àdhya 'i dhi 'á dhi, àmi tá tà gyägya nì rìnyí zàle ko.

21 Di, mì kisú tá àmikya àdho tà dóro 'i, tàkonzì mì dré tá 'òle, adrébhá kanyò fe àmi dré ándrò dhi i sè dhi? Angyá ko, tàkonzì nda ì adré móndí

ki dri lile dràdrà kisú.

²² Di, nyànomvá dhi, Giká atrì àmi tàkonzì ni rinyí lésè gò, mì dré atsázó màràbà Giká àdhya i ró. Di tà dóro mì dré adrélé kisulé ásà dhi, kònìdhi 'i: Àmi mómí àyi ki febhá adrélé lólo Giká dré dhi 'i, ìndì mì ni lídrì kóná vésè kólyá dhi ni kisú.

²³ Tàko ko, làgì tàkonzì àdhya dràdrà 'i. Di, tà tani Giká dré adrélé afèle àyi togó tani sè dhi, lídrì kóná vésè kólyá àma ki Mírì Yésu Krísto na dhi 'i.

7

Ama mómí atrìle tátírí kúlí ni rinyí lésè dhi 'i

¹ Ama adrúpi i, mì nǐ àmikya tátírí kúlí ni tà dóro. Di mì nǐ tàle dhi, tátírí kúlí nda rinyí íbe mómí dri, akódhi nda dré adrérà'a lídrì íbe dhi 'á dhi be.

² Tà nda kòdhi ni tadházó dhi, mì kisù rè tòkó mòle dhi ni tà ká. Tátírí kúlí adré tàá dhi, tòkó mòle nda akódhi ni agó ni rinyí zàle, agó nda dré adrérà'a lídrì íbe dhi 'á. Di, agó nda kòdrà dhi, à adré tòkó nda ni atrì tátírí kúlí làmó àdhya lésè.

³ Ásà dhi, akódhi ni agó kàdré dhu rè lídrì íbe gò, dré gòzo agó àzya mo dhi, à adré akódhi ni zi tòkó zàràbhù ro dhi ró. Di, akódhi ni agó kòdrà dhi, à adré akódhi ni atrì tátírí kúlí nda lésè gò, dré kitswázó atsálé agó àzya ni tòko ró. Akódhi kò'o kònìni dhi, akódhi tòkó zàràbhù ro dhi 'i ko.

⁴ Di áma adrúpi i, tà nda kókpà kònìni àmi ki tà sè. Mì drà kókpà tátírí kúlí lésè Krísto

ni dràma sè dre, mì kàtsáró móndí àzuya àdhya ró, Krísto ngàlepi dràdrà 'ásè nda àdhya ró, mì kàdréro lò'wa dóro 'a Giká dré be dhi bvó.

⁵ Tàko ko, mà dré tá adrérà'a lovó kònzì rúbhá àdhya ni rinyí zàle dhi 'á dhi, tátrítrí kúlí nda nzi tá láti lovó kònzì i dré adrézó tà 'o àma ki rúbhá na gò, mà dré adrézó lò'wa kònzì 'a kitswále dràdrà sè.

⁶ Di, nyànomvá dhi, mà drà àmakya tátrítrí kúlí adrélepi tá àma ki 'i nda lésè gò, àma ki atrizo tátrítrí kúlí nda ni rinyí lésè, mà kàdréro tà 'o Giká dré láti tídhí Tirí Lólo àdhya sè, láti àku tátrítrí kúlí tisile dhi àdhya sè ko.

Tátrítrí kúlí i tàkonzì be dhi

⁷ Di mà ni go tàá ngíni? Tátrítrí kúlí tàkonzì 'i? Tàdzí ko! Tà bàti ró dhi, tátrítrí kúlí nda 'o tá ma nĩa ngalè tàkonzì àdho 'i ya dhi nì. Tàko ko, tátrítrí kúlí nda kòtà tá dhi «Mí kòbhà móndí ki ngá lovó ko» dhi ko dhi, kònò má kitswá tá nĩa ngalè lovó kònzì bhàma àdho 'i ya dhi ko.

⁸ Di, tátrítrí kúlí nda kònzì láti dre dhi, tàkonzì 'o tá ina lovó kònzì ki kára títi dhi i gàle má léna bĩ. Angyá ko, tátrítrí kúlí nda kàdré tá yó dhi, kònò tàkonzì ni tá adré rinyí àko.

⁹ Wáláká dhi, má adré tá lídrì ìbe tátrítrí kúlí àko. Di, tátrítrí kúlí kàtsá má véle dre dhi, tàkonzì atsá tá lídrì ro má léna gò,

¹⁰ má dré mána dràzo. Di má dré nòzoá dhi, tátrítrí kúlí fèle móndí ki drizo lile lídrì kisú nda drì ina ma lile dràdrà kisú kòdhya.

¹¹ Tàko ko, tátrítrí kúlí nda sè dhi, tàkonzì kisú tá láti áma litízó gò, dré áma 'òzo dràle.

12 Tágba kònìni dhi, tátrírí kúlí nda ína lólo, ìndì tà tátrírí kúlí nda dré adrélé tàle à kò'o dhi ì lólo, gyàgya, ìndì dóro.

13 Dì tátrírí kúlí adrélépi dóro nda 'o tsì ma dràle dhi nì? Tàdzí ko! Be ró dhi, tàkonzì 'o ma dràle tà adrélépi dóro nda sè dhi nì, à kònìró ngalè tàkonzì nì tàndi àdho 'i ya dhi, ìndì tàkonzì nda kàtsáró kònzì lavúlé tátrírí kúlí sè be dhi bvó.

Ru pfùma tàkonzì be dhi

14 Mà nì tàle dhi, tátrírí kúlí tà Tírí Lólo àdhya 'i dhi be. Dì, ma mána móndí bvò àdhya 'i, ìndì à lagí ma adrélé m̀aràbà ro tàkonzì dré.

15 Tàko ko, tà má dré adrélé 'òle dhi ì, má nì má adré 'òá àdho tà sè ya dhi ko. Angyá ko, má adré tà má dré adrélé lèle 'òle dhi kì 'o kòdhya ko. Be ró dhi, má adré mána tà má dré g̀ale g̀ag̀a dhi kì 'o kòdhya.

16 Dì má kàdré tà má dré adrélé lèle 'òle ko dhi kì 'o dhi, má adré ka'íá tàle dhi, tátrírí kúlí dóro káyà dhi.

17 Dì má adré kisúá dhi, má adré tà nda kì 'o ma ko. Be ró dhi, tàkonzì adrélépi má léna dhi adré 'òá nì.

18 Mà nì tàle dhi, tà dóro má léna yókódhó dhi be. Kòdhi adré tàá dhi, tà dóro áma rúbhá tàkonzì àdhya na dhi yókódhó. Tàko ko, ma lovó ìbe tò adrézó tà dóro 'o. Dì, má kitswá mána tà nda kì 'o bwà ko.

19 Angyá ko, má adré tà dóro má dré adrélé lèle 'òle dhi kì 'o kòdhya ko. Be ró dhi, má adré mána tà kònzì má dré adrélé lèle 'òle ko dhi kì 'o kòdhya.

20 Di má kàdré tà má dré adrélé lèlè 'òlè ko dhi ki 'o dhi, má adré 'òá ma ko. Be ró dhi, tàkonzì adrélépi má léna dhi adré 'òá nì.

21 Di má adré tátírítrí kúlí kònìdhi nì kisú adrérà'a tà 'o má léna: Tágba má kàdré tà dóro le 'òlè yà dhi, má adré ngbà 'í tà kònzi 'o kòdhya.

22 Tàko ko, áma togó na dhi, má adré lenzélé tátírítrí kúlí Gìká àdhya nì tà sè.

23 Di, má adré mána tátírítrí kúlí àzya kisú adrérà'a tà 'o áma rúbhá na, adrézó ru pfu tátírítrí kúlí má dré ka'ìlè áma tà kisùkisù na dhi be. Tátírítrí kúlí àzya nda adré áma 'i bhàlè tátírítrí kúlí tàkonzì àdhya adrélépi tà 'o áma rúbhá na dhi nì rìnyí zàlè.

24 Adho kizà 'i má dré kònìni nì! Adhi nì kitswá áma apá rúbhá adrélépi áma dri lile dràdrà kisú kònìdhi lésè dhi nì?

25 Má adré àwoyà fe Gìká dré àma ki Mírì Yésu Krísto sè!

Di ásà dhi, áma tà kisùkisù na dhi, ma màrábà Gìká nì tátírítrí kúlí àdhya 'i. Di, áma rúbhá tàkonzì àdhya na dhi, ma mána màrábà tàkonzì nì tátírítrí kúlí àdhya 'i.

8

Atsima Tírí Lólo nì rìnyí sè dhi

1 Di nyànomvá dhi, tà adrézó tà bha mónnyá adrèbhá Yésu Krísto na dhi i dri dhi vélé yókódhó.

2 Tàko ko, tátírítrí kúlí Tírí Lólo adrélépi lídrì fe Yésu Krísto na dhi àdhya atrì àma tátírítrí kúlí tàkonzì àdhya ìndì dràdrà àdhya lésè dre.

³ Angyá ko, tátrítrí kúlí Mósè àdhya kitswá tá àma kí tidrí bwà ko, lovó kònzì rúbhá àdhya dré tá tátrítrí kúlí nda ni 'òle atsálé rìnyí àko dhi sè. Dì, Gìkà 'o tá ína tà àma kí tidrízó dhi nì. Amù áyì tándì ni Mv́a alìle rúbhá tàkonzì àdhya ni do àmakya tíni, kòfèró ì dràle tàkonzì ni tà sè. Dì ásà dhi, Gìkà bhà tà tàkonzì adrélépi tá tà 'o móndí kí rúbhá na nda dri, rìnyí ni ni 'òzo akílé.

⁴ 'O tà nda kònìni kitswálé tà gyǎgya tátrítrí kúlí dré adrélé tàle dhi ì kò'oró ru kitswálé títi àma adrèbhá atsílé lovó kònzì rúbhá àdhya na ko, dì, adrèbhá atsílé Tírí Lólo ni rìnyí sè dhi ì léna.

⁵ Tàko ko, móndyá adrèbhá atsílé lovó kònzì rúbhá àdhya na dhi ì adré ngbà 'í tà lovó kònzì nda dré adrélé lèle dhi kí kisù 'òle kòdhya. Dì, móndyá adrèbhá atsílé Tírí Lólo ni rìnyí sè dhi ì adré àyikya tà Tírí nda dré adrélé lèle dhi kí kisù 'òle kòdhya.

⁶ Angyá ko, adrélé lovó kònzì rúbhá àdhya ni tà kisù dhi adré dhyá kí dri lèle dràdrà kisú. Dì, adrélé Tírí ni tà kisù dhi adré ína dhyá kí dri lèle lídrì kisú, tà kìdríkìdrì be kòdhya.

⁷ Móndyá adrèbhá lovó kònzì rúbhá àdhya ni tà kisù dhi ì, kàribhá Gìkà àdhya 'i. Ayì nda ì adré àyì kí bha Gìkà ni tátrítrí kúlí ni rìnyí zàle ko. Ɔ kitswá kpà 'òá kònìni bwà ko.

⁸ Ayì adrèbhá lovó kònzì rúbhá àdhya ni rìnyí zàle nda ì kitswá kpà Gìkà ni togó 'o kìnìlé bwà ko.

⁹ Dì, àmi ró dhi, àmi lovó kònzì rúbhá àdhya ni rìnyí zàle ko. Be ró dhi, àmi àmikya Tírí Lólo ni

rĩnyí zàle, Tĩrĩ Ğĩká àdhya nda kàdré adrélé àmi léna bàti dhi. Dhya àlo kàdré Tĩrĩ Krísto àdhya íbe í léna ko dhi, akódhi nda mómódí Krísto àdhya 'i ko.

10 Dì Krísto kàdré àmi léna dhi, tágba àmi kì rúbhá dré adrézó lile dràdrà kisé tákonzì nì tà sè dhi, àmi lídrì íbe Krísto nì Tĩrĩ na, Ğĩká dré àmi kì bhàle gyàgya í mìlèsè dhi sè.

11 Dì Ğĩká Yésu nì tingálépi dràdrà lésè dhi nì Tĩrĩ kàdré adrélé àmi léna dhi, Ğĩká Krísto nì tingálépi dràdrà lésè nda nì kókpà lídrì fe àmi kì rúbhá adrèbhá dràle dràdrà dhi i dré, áyì Tĩrĩ adrélépi àmi léna nda nì rĩnyí sè.

12 Dì áma adrúpi i, áma màri íbe bàti. Dì, màri nda, tà adrézó atsílè lovó kònzì rúbhá àdhya na dhi 'i ko.

13 Tàko ko, mì kàdré atsílè lovó kònzì rúbhá àdhya na dhi, mì nì dràdrà. Dì, mì kàdré àmíkya àmi kì tákonzì kì 'o dràle Tĩrĩ nì rĩnyí sè dhi, mì nì adrè lídrì íbe.

14 Mómódýá tíí Ğĩká nì Tĩrĩ dré adrélé tidrìle dhi i, Ğĩká nì ànzì 'i.

15 Tàko ko, Tĩrĩ mì dré kisé nda bhà àmi gòle adrélé màràbà ro ko, ìndì adrélé tĩri ró ko. Be ró dhi, Tĩrĩ mì dré kisé nda bhà ína àmi adrélé Ğĩká nì ànzì i ró. Tĩrĩ nda sè dhi, mà adrè liyílè Ğĩká rú adrézó tàá dhi: «Ábbà! Tátá!»

16 Tĩrĩ nda nì tándì adrè tadhá áma léna dhi, áma Ğĩká nì ànzì 'i káyà dhi nì.

17 Dì mà kàdré Ğĩká nì ànzì 'i dhi, mà nì tà dré lazílè áyì ànzì i dré dhi nì kisé tàyílè ro. Mà nì tà nda nì kisé túmání Krísto be, mà kàdré kizà ka'ĩ nyàle túmání akódhi be dhi. Tàko ko, mà kàdré

kizà ka'ì nyàlè tùmáńí Krísto be dhi, mà nì kókpa mìlanzìlanzì kisú tùmáńí ába.

Mìlanzìlanzì adrélépi aǎlè dhi

¹⁸ Dì má adré kisùá dhi, kizà mà dré adrélé nyàlè nyànomvá dhi ì kitswá àyíkya mìlanzìlanzì Gĩká dré dra tadhálé àma dré dhi sè ko.

¹⁹ Tàko ko, ngá tíí Gĩká dré bhàlè dhi ì adré lókyá dré dra áyi ànzi kì 'òzo apfòlè dhi nì letè lovó sè.

²⁰ Angyá ko, Gĩká bhà ngá tíí í dré tá bhàlè nda ì adrélé tà tàko nì rĩnyí zàlè, tágba ngá nda ì dré tá lèzoá kàdré kònìni ko dhi. Dì, Gĩká lè tá ína tà nda kàdré kònìni. Tágba kònìni dhi, à adré mǎ bha Gĩká véna,

²¹ akódhi kàtrìró ngá nda ì àyi kì nwanwà nì rĩnyí lèsè, ì kàdréró ngá trìlè mìlanzìlanzì ro Gĩká nì ànzi kya tíni dhi ì ró.

²² Dì mà nǎ tàlè dhi, ngá tíí Gĩká dré bhàlè nda ì adré tongólé, adrézó kizà nya ngóro tòkó adrélépi 'òlè tìlè dhi àdhyà tíni, atsálé nyànomvá kònìdhi dhi be.

²³ Dì, ngbà 'í ngá nda 'i ko, àma adrèbhá Tírí Lólo íbe ngóro ngádrì Gĩká dré afèlè dhi ró dhi ì, mà adré kókpa tongólé àma léna, adrézó kítú Gĩká dré dra àma kì tadházó áyi ànzi ì ró dhi nì letè lovó sè. Kítú nda tú dhi, Gĩká nì àma kì apá àma kì rúbhá íbe tíí.

²⁴ Mà dré adrélé mǎ bha Gĩká véna kònìni dhi sè dhi, akódhi tídrí àma dre. Dì, à kàdré mǎ bha ngá adrélé nòlè mǎ sè dhi nì tà sè dhi, kòdhi mǎ bhàma 'i bàti ko. Adhi adré mǎ bha ngá í dré kisúlé dre dhi nì tà sè dhi nì?

²⁵ Di, mà kàdré mǐ bha tà mà dré rè kisúlé ko dhi sè dhi, mà adré letèá togó vwàvwà sè.

²⁶ Kókpà kòdhi tǐni, Tírí Lólo adré àma ki ledé àma ki tà yàya sè. Tàko ko, mà nǐ tà zǐle Gǐká tí ngóro dré kitswálé dhi tǐni ko. Di, Tírí nda nǐ tǎndi adré ína tà zi Gǐká tí àma dré, adrézó tongólé tongotongo kitswázó tà nǐ ni ta kúlí sè bwà ko dhi i sè.

²⁷ Di Gǐká adrélépi àma ki togó ki tabhì dhi, nǐ tà Tírí nda dré adrélé lèle zǐle í tí dhi i be. Tàko ko, Tírí nda adré tà zi Gǐká tí akódhi nǐ mónyá lólo i dré, ngóro Gǐká dré adrélé lèle dhi tǐni.

²⁸ Mà nǐ kpà tàle dhi, Gǐká adré tà títi dhi ki 'o ru amú adrélé dóro mónyá títi adrébhá áyi le, dré azilé ngóro í dré kisùle 'òle drǐdrǐ dhi tǐni dhi i dré dhi be.

²⁹ Tàko ko, mónyá Gǐká dré tá nǐle drǐdrǐ mónyá ína ró dhi i, akódhi zì tá kpà àyi kitswálé atsálé ngóro áyi Mváagó tǐni, akódhi nda kàdréró Mvá kàyo ró áyi adrúpi zyandre dhi i kòfalé be dhi bvó.

³⁰ Di àyi Gǐká dré tá zǐle drǐdrǐ nda i, azí kókpà àyi. Ayi akódhi dré tá azilé nda i, bhà kókpà àyi gyàgya í mǐlèsè. Ayi akódhi dré tá bhàle gyàgya í mǐlèsè nda i, 'o kókpà áyi mǐlanzilanzì kisú.

Gǐká nǐ lèle kàdrǐ àma véle Yésu Krísto na dhi

³¹ Di tà nda kòdhi i sè dhi, mà nǐ go tàá ngíni? Gǐká kàdré àma dré dhi, àdhi nǐ kitswá ru pfu àma íbe dhi nǐ?

³² Tàko ko, akódhi apá áyi tǎndi nǐ Mvá dràdrà lèsè ko. Be ró dhi, fè ína akódhi nda dràle àma títi dhi ki tà sè. Kò'o kònini 'í dhi, a nǐ kókpà tà

títí dhi ki afè àma dré áyi togó tani sè, ngóró dré áyi Mvá ni afèle àma dré dhi t́ni.

³³ Adhi ni kitswá móndyá Gíká dré zìle dhi ki asíkì dhi nì? Gíká adré àyi nda ki bha gyágya í m̀lèsè dhi nì!

³⁴ Adhi ni di kitswá tà bha àyi nda i dri dhi nì? Yésu Krísto drà àma ki tà sè nì! Lavúlé dhi, akódhi nga dràdrà 'ásè gò, dré adrézó Gíká ni driágo lésè, adrélé tà zi tíá àma dré!

³⁵ Adhi ni di kitswá àma ki kòfalé lanzí lèle Krísto àdhya be dhi nì? Kizà 'i yà, tà kòkóròko 'i yà, m̀ pfopfò 'i yà, tàbirí 'i yà, adrélé bvólíí ro dhi 'i yà, adrélé ànyi dràdrà m̀le dhi 'i yà, kó ngalè dràdrà 'i yà dhi ni kitswá tsí 'òá dhi nì?

³⁶ Ngóró Gíká ni Kúlí dré adrélé tàle dhi t́ni:
«Ámi tà sè dhi, àma ànyi dràdrà m̀le lókyá títí i sè.

A adré àma ki no ngóró kábilígyà adrélé 'òle tilílé dhi i t́ni.»*

³⁷ Di, tà nda kòdhi títí dhi i sè dhi, àma àmakya móndí tà lavúbhá lavúlavú Krísto àma ki lèlepi dhi sè dhi 'i.

³⁸ Tàko ko, má adré ka'íá bàti tàle dhi, tà àlo kitswá àma ki kòfalé lanzí lèle Gíká àdhya be bwà ko, kàdré gba dràdrà 'i yà, lídrì 'i yà, ángéló i 'i yà, tirí kònzì ópí kàdrì ro ìndì r̀nyi ró dhi i 'i yà, lókyá ándrò kòndhi 'i yà, lókyá adrélépi al̀le dhi 'i yà,

³⁹ r̀nyí kurú na dhi 'i yà, kó ngalè r̀nyí bvò àndúna dhi 'i yà dhi. Bàti, ngá títí Gíká dré bhàle dhi ki àlo kitswá ína àma ki kòfalé lanzí lèle Gíká

* 8:36 8:36 A kònò Longó i 44:23.

dré tadhálé àma dré àma ki Mírì Yésu Krísto na dhi be bwà ko.

9

Gìká i móndyá dré zìle dhi íbe dhi

¹ Má adré tà bàti ta Krísto na. Má adré kinzò ta ko. Tírì Lólo adrélépi áma togó na dhi adré tadhá dhi, tà má dré adréle tàle kònìdhi, tà bàti 'i:

²⁻³ Áma togó adré kizà nya, adrézó kpà lanzìle áma sùrú, Yúdà ànzì ki tà sè landè àko ró. Má mìlésè dhi, dóro ni tá áma tàndi ni tatrílé gò, àma ki kòfalé lanzízó Krísto be dhi, áma sùrú nda ì kòkítswá tá adrílé ásà dhi.

⁴ Angyá ko, àyi nda ì Ìserélè ànzì 'i. Gìká bhà tá àyi adréle àyi ànzì ì ró gò, àyi mìlanzìlanzì tadházó àyi dré. Bhà tá tà twátwa ru yìzo àyi íbe dhi ì. Fè tá kpà àyi dré àyi tatrítrí kúlí, túmánì tà adrézó àyi lindrì bha dhi íbe, ìndì àyi lazikúlí íbe.

⁵ Ayi ki tábhí ì Abàramà 'i, Ìsákà 'i, ìndì Yàkòbhò 'i. Kòdhi íbe dhi, Krísto ni tàndi apfò tá móndí ro àyi ki sùrú lésè. Krísto nda, Gìká adrélépi tà títi dhi ì drìle, ìndì kitswálépi rúku sè kóná vèsè kólyá dhi 'i! Kàdré kònìni!

⁶ Kòdhi adré lèá ko tàle dhi, Gìká 'o tà ì dré tá lazíle àyi ki tà sè dhi ko dhi. Tàko ko, móndyá títi angábhá Ìserélè ni sùrú lésè dhi ì, Ìserélè ànzì 'i bàti ko.

⁷ Kókpa kòdhi tìni, móndyá títi angábhá Abàramà ni sùrú lésè dhi ì, akòdhi ni ànzì 'i bàti ko. Be ró dhi, Gìká tà tá Abàramà dré dhi: «À

ni ngbà 'í Ísákà ni ànzì kì zì ámi ànzì ì ró dhi kòdhya.»*

⁸ Kòdhi adré tàá dhi, ànzì òlè rúbhá sè dhi ì Gĩká ni ànzì 'ì ko. Be ró dhi, Gĩká adré ngbà 'í ànzì òlè áyì lazikúlí sè dhi kì no áyì ànzì ì ró dhi kòdhya.

⁹ Tàko ko, Gĩká lazí tá tà nda kúlí kòni ì sè: «Lókyá kòkítswá dre dhi, má ni agò gò, Sàrà dré mváagó tìzo.»†

¹⁰ Ngbà 'í kòdhi ko, ànzìàgo rĩ Rèbékà dré òlè dhi kì atá tá agó àlo, àma kì tábhí Ísákà 'ì.

¹¹⁻¹² Dì, ànzìmvá nda kì tirà ko, ìndì ì dré rè tà dóro 'ì yà, kó ngalè tà kònzì 'ì yà dhi kì 'orà ko dhi 'á dhi, Gĩká tà tá ína Rèbékà dré dhi: «Mvá kàyo ni tà 'o mvá tùgu dré akódhi ni màràbà tìni.»‡ Kòdhi adré tadhá dhi, Gĩká adré mómí kì zì ngóro dré kiséle 'òle drìdrì dhi tìni. Akódhi ni tàndì dhya adrélépi mómí kì azí dhi 'ì. Dì, adré àyì kì azí tà dóro ì dré adrélé 'òle dhi kì tà sè ko.

¹³ Ngóro Gĩká ni Kúlí dré adrélé tàle dhi tìni: «Má lè Yàkóbhò kòdhya. Dì, má gà mána Èsáwù rè.»§

¹⁴ Dì mà ni gò tàá ngíni? Gĩká tsì gyägya ko? Tàdzí ko!

¹⁵ Tàko ko, akódhi tà Mósè dré dhi:

«Má ni dhya ángùdhi má dré adrézó kizà ni ni le bhàle dhi ni kizà bha.

---

* **9:7** 9:7 A kònò Kìdhoma 21:12. † **9:9** 9:9 A kònò Kìdhoma 18:10. ‡ **9:11-12** 9:11-12 A kònò Kìdhoma 25:23. § **9:13** 9:13 A kònò Màlákì 1:2-3.

Má ni kpà áma togó dóro tadhá dhya ángùdhi má dré adrézó leá tadhále drá dhi dré.»*

16 Di ásà dhi, tà kàdrì dhi, tà móndí ì dré adrélé lèle 'òle dhi 'i ko, ìndì tà ì dré adrélé 'òle àyì kì rìnyí sè dhi 'i ko. Tà kàdrì lavúlé dhi, ngbà 'í Gìkà ni togó dóro dré adrélé tadhále dhya ángùdhi dré adrézó leá tadhále drá dhi dré dhi 'i.

17 Tàko ko, Gìkà ni Kúlí adré tàá Fàráwò, ópí kàdrì Èzèpétò àdhya ni tà sè dhi: «Má bhà mì ópí kàdrì ro tà kòdhi sè, má kòtadháró áma rìnyí mí rú, à kòbhàró áma rú kùle bvò wáyi 'ásè be dhi bvó.»†

18 Di ásà dhi, Gìkà adré dhya ángùdhi dré adrézó kizà ni ni le bhàle dhi ni kizà bha. Adré kpà dhya ángùdhi dré adrézó togó ni ni le 'òle tombálé dhi ni togó 'o tombálé.

Gìkà ni kombà ì akódhi ni togó tani be dhi

19 Di àruka ni, àmi kì àlo ni kitswá lizíá má tí dhi: «Kàdré di kònìni dhi, Gìkà adré tà bha móndí ì dri àdho tà sè? Tàko ko, àdhi ni kitswá ligílé tà dré adrélé lèle 'òle dhi íbe dhi nì?»

20 Di, mì móndí ro ni, mì tá àdhi 'i, adrélé tà kayí Gìkà tí ni? Ngá ledélé dhi adré tsì lizíá dhya áyì ledélépi dhi tí dhi: «Mí ledé ma làsú be kònìni àdho tà sè» ya dhi?‡

21 Dhya adrélépi lìdrí ru dhi tsì rìnyí íbe adrézó lìdrí nda kì ru ngóro dré adrélé lèle dhi tìni ko? Akódhi kitswá tsì kìní àlo sè lìdrí àlo ru tà kàdrì 'òzo ásà, gòzo lìdrì àzya ru tà tàko 'òzo ásà dhi ko?

* 9:15 9:15 A kònò Pfòma 33:19. † 9:17 9:17 A kònò Pfòma 9:16.

‡ 9:20 9:20 A kònò Èsàyà 29:16; 45:9.

22 Kókpà kòdhi tíni, Giká lè tá áyi kombà tadhále, áyi rinyí 'òzo mónyá títi dhi i dré nòle. Di, mvò tá ina mónyá í dré tá bhàle kitswálé lile dràdrà kisú dhi ki tà áyi togó vwàvwà sè,

23 kitswázó áyi mīlanzilanzi kàdrì dhi ni tadhá mónyá í dré tá bhàle kitswálé áyi mīlanzilanzi kisú áyi togó dóro sè dhi i dré.

24 Ama kókpà mónyá dré azilé nda i kòfalé be. Di, akódhi azí àma ngbà 'í Yúdà ànzi i kòfalésè ko. Azí kókpà àma mónyá sùrú twá ro dhi i kòfalésè.

25 Ngóro dré adréle tàle búkù Oséyà àdhya na dhi tíni:

«Má ni mónyá adrébhá tá mána ró ko dhi ki zi mónyá mána i ró.

Má ni sùrú má dré tá lèle ko dhi ni zi sùrú má dré lèle tò dhi ró. §

26 Arà tá tàzoá àyi dré dhi <Ami mónyá mána 'i ko> dhi 'á dhi,

à ni àyi ki zi Giká lídrì ro dhi ni ànzi i ró.»*

27 Di, Ìsèrelè ànzi ki tà sè dhi, pròfètà Èsáyà yo tá kúlí tàzoá dhi:

«Tágba Ìsèrelè ànzi i dré lizózó ngóro sínyí yīandre mīle dhi tíni dhi, ngbà 'í àyi ki àmbí ki adrí nì.

28 Tàko ko, Mírì ni kúlí í dré lazilé bvò kònìdhi ni tà dri dhi ni 'o mbèlè kitswálé títi.»†

29 Ngóro Èsáyà dré tá longolé drìdrì dhi tíni:

«Mírì rinyí líyí ro dhi kòtayí tá ànzi ki àmbí àma dré ko dhi,

§ 9:25 9:25 A kònò Oséyà 2:25. * 9:26 9:26 A kònò Oséyà 2:1.

† 9:28 9:28 A kònò Èsáyà 10:22-23.

kònò àma kì tà atsó tá ngóro mónnyá Sòdómà ì lésè Gòmórà be dhi kya tíni dre.»‡

Ìsèrèlè ànzì ì ka'ì ko

³⁰ Dì mà nì go tàá ngíni? Mónnyá sùrú twá ro adrébhá tá àyi kì nda bhàle gyägya Gìká mìlèsè ko dhi, ì atsó àyikya gyägya akódhi mìlèsè àyi kì tà ka'ika'ì sè.

³¹ Dì, Ìsèrèlè ànzì adrébhá tá àyi kì nda bhàle gyägya Gìká mìlèsè tátrítrí kúlí sè dhi, ì atsó àyikya gyägya akódhi mìlèsè ko.

³² Adho tà sè? Tàko ko, ì ndà láti atsázó gyägya akódhi mìlèsè àyi kì tà ka'ika'ì sè ko. Be ró dhi, ì ndà àyikya láti atsázó gyägya tà dóro ì dré 'òle dhi ì sè. Dì ásà dhi, ì tìsì àyi kì pá kírà adrélépi móndí kì tokpó ledhélé dhi rú.

³³ Ngóro Gìká nì Kúlí dré adrélé tàle dhi tíni: «Mì nò rè ká! Má bhà Sīyónà na kírà adrélépi móndí kì tokpó dhi, kírà adrélépi móndí kì 'o ledhélé dhi. Dì dhya ángùdhi adrélépi kírà nda nì ka'ì dhi, kitswá tàdzí adrélé kanyò ro ko.»§

10

¹ Àma adrúpi ì, má adré Gìká nì ti lizí togó wáyi sè, adrézó ngòle akódhi rú Ìsèrèlè ànzì kì tà sè, akódhi kòtidríró àyi be dhi bvó.

² Tàko ko, má kitswá tàá àyi nda kì tà sè dhi, àyi kì togó àtsi ró Gìká nì tà sè bàti. Dì, àyi kì

‡ **9:29** 9:29 A kònò Esáyà 1:9. § **9:33** 9:33 A kònò Esáyà 8:14-15; 28:16.

togó àtsi ró nda adré ína áyi totó tà bàti nìma dri ko.

³ Angyá ko, ì nǐ láti Gǐká dré adrézó móndí ki bha gyǎgya í kandrá dhi ko. † ka'í kpà Gǐká ni láti nda ni lebèle ko. Be ró dhi, ì ndà àyikya àyi ki tàndi ki láti atsázó gyǎgya Gǐká kandrá dhi kòdhya.

⁴ Di, Krísto 'o ína tà Gǐká dré tátírítrí kúlí fèzo ásà dhi kitswálé tíí, kitswálé móndyá tíí adrèbhá áyi ka'í dhi ì kàtsáro gyǎgya Gǐká kandrá be dhi bvó.

Tà adrézó móndí ki tídrí àyi ki tà ka'íka'í sè dhi

⁵ Kàdré atsama gyǎgya tátírítrí kúlí 'òma sè dhi ni tà sè dhi, Mósè tisì tá kònìni: «Dhya adrélépi tà tíí tátírítrí kúlí dré adrélé tàle dhi ki 'o dhi ni adrí tà nda ì sè.»*

⁶ Di, kàdré ína atsama gyǎgya Gǐká kandrá tà ka'íka'í sè dhi ni tà sè dhi, Gǐká ni Kúlí adrè tàá kònìni: «Mí kòtà ámi togó na dhi, àdhi ni mba bhù na nì ya dhi ko.»† (Kòdhi adrè tàá dhi, àdhi ni mba Krísto ni 'o asílé bvò dri dhi nì.)

⁷ «Mí kòtà kpà dhi, àdhi ni si bvò àndúna nì ya dhi ko.»‡ (Kòdhi adrè tàá dhi, àdhi ni si Krísto ni tingá dràdrà lésè dhi nì.)

⁸ Di, Gǐká ni Kúlí adrè ína tàá dhi: «Kúlí ànyi mí làga. Kúlí nda mí tí ìndì ámi togó na.»§ Kúlí nda kúlí tà ka'íka'í àdhya mà dré adrélé longólé kònìdhi 'ì:

* **10:5** 10:5 A kònò Lèvítikè 18:5. † **10:6** 10:6 A kònò Dùtèrònómè 30:13. ‡ **10:7** 10:7 A kònò Dùtèrònómè 30:13.

§ **10:8** 10:8 A kònò Dùtèrònómè 30:14.

9 Mí kòtá ámi ti sè dhi, Yésu Mírì 'i gò, mí dré ka'izoá ámi togó na tàle dhi, Gìká tingá akódhi dràdrà lésè dhi, mí ni adrí.

10 Tàko ko, à adré Yésu ni ka'ì togó sè gò, Gìká dré adrézó dhyá ki bha gyăgya í kandrá. A adré kpà tàá ti sè dhi, Yésu Mírì 'i gò, Gìká dré adrézó dhyá ki tidrí.

11 Ngóro Gìká ni Kúlí dré adrélé tàle dhi tíni: «Dhya ángùdhi adrélépi akódhi ni ka'ì dhi kitswá tàdzí adrélé kanyò ro ko.»*

12 Angyá ko, Yúdà ànzi í mónnyá súrú twá ro dhi íbe dhi í twátwa ko. Mírì àlo kwákwá dhi àyi títi nda ki Mírì 'i. Akódhi nda adré tà tani fe gàle mónnyá títi adrébhá liyílé í rú dhi í léna.

13 Tàko ko, Gìká ni Kúlí adré tàá dhi: «Dhya ángùdhi adrélépi liyílé Mírì rú dhi ni adrí.»†

14 Di, ì ni kitswá liyílé Mírì rú ngíni, ì kòka'ì rè akódhi ko dhi? † ni kitswá kpà akódhi ni ka'ì ngíni, ì kòyi rè akódhi ni tà ko dhi? † ni kitswá kpà akódhi ni tà yi ngíni, móndí àruka ì kòlongó rè akódhi ni rúbí àyi dré ko dhi?

15 Ayi nda ki kitswá kpà akódhi ni rúbí longó ngíni, à kòmù rè àyi rúbí nda ni longó ko dhi? Ngóro Gìká ni Kúlí dré adrélé tàle dhi tíni: «Mì nò rè ngalè dhya adrébhá alìle rúbí tani longó dhi ki pá avé tò ngíni ya dhi ká!»‡

16 Di, Ìsèrèlè ànzi Rúbí Tani yibhá dhi í kòfalé dhi, àyi títi dhi ì ka'ì àyikya Rúbí nda ko. Tàko

---

* **10:11** 10:11 A kònò Esáyà 28:16. † **10:13** 10:13 A kònò Yòwélé 3:5. ‡ **10:15** 10:15 A kònò Esáyà 52:7.

ko, pròfètà Esáyà tà dhi: «Mírì, àdhi ka'ì rúbí mà dré longólé dhi nì?»§

17 Dì ásà dhi, à adré rúbí nda nì ka'ì, rúbí nda nì yìma sè. A adré kpà rúbí nda nì yi, Krísto nì kúlí longoma sè.

18 Má adré dì lizíá dhi: Ìsèrelè ànzì ì yi tsì rúbí nda ko? Kònìni ko, ì yi 'í. Ngóró Gìká nì Kúlí dré adrélé tàle dhi tìni:

«Móndí kì kúlí la'ú bvò wǎyi 'ásè.

Ayi kì kúlí tsa byá bvò nì kùdù na.»*

19 Dì, má adré gòle lizíá dhi: Ìsèrelè ànzì nda ì nǐ tsì rúbí nda nì àndu ko? Ì nǐ 'í. Drìdrì dhi, Mósè longó tá Gìká nì kúlí kònìni:

«Má nì àmì kì 'o lovó kònzi bha sùrú adrèbhá bàti ró ko dhi ì rú.

Má nì àmì kì togó 'o aswálé sùrú twá adrèbhá tà nǐnǐ àko dhi ì rú.»†

20 Kòdhi ìbe dhi, Esáyà longó tá Gìká nì kúlí tiri àko kònìni:

«Má tayí ma móndyá adrèbhá tá áma nda ko dhi ì dré kisúlé.

Má tadhá ma móndyá adrèbhá tá tà zi má tí ko dhi ì dré.»‡

21 Dì, kàdré ína Ìsèrelè ànzì kì tà sè dhi, Esáyà tà kpà dhi:

«Kìdhólé drùbhì sè tsàle ìndró na dhi, má kidzì áma drígá

móndyá adrèbhá ligílé má rú, adrézó áma kúlí ga rè dhi ì véna.»§

§ 10:16 10:16 A kònò Esáyà 53:1. * 10:18 10:18 A kònò Longó ì 19:5. † 10:19 10:19 A kònò Dùtèrònómè 32:21. ‡ 10:20 10:20

A kònò Esáyà 65:1. § 10:21 10:21 A kònò Esáyà 65:2.

11

Gìká gà rẹ̀ Ìsèrélẹ̀ ànzì ì ko

¹ Má adré di lizíá dhi: Gìká gà ína áyi mónyá ì dre? Tàdzí ko! Tàko ko, áma tándi, ma Ìsèrélẹ̀ mvá 'i. Má angá mána Abàramà ni sùrú lésè, ìndì Bènyàminà ni sùrú lésè.

² Gìká gà áyi mónyá í dre tá zìle drìdrì dhi ì rẹ̀ ko. Mì nì tà Gìká ni Kúlí dré adréle tàle pròfètà Elíyà nì tà sè dhi ko? Elíyà nda ngo tá Gìká rú Ìsèrélẹ̀ ànzì kì tà sè kònìni:

³ «Mìrì, ì tupfú ámi pròfètà ì todràle dre. Ì awú kpà ámi àlètàrí ì dre. Di tayí ngbà 'í ma kalóma. Ì adré kpà láti nda áma pfúzo dràle.»*

⁴ Di, Gìká logó tá kúlí akódhi dré ngíni? Logó tá kònìni: «Mì kalóma ko. Tàko ko, má líkí má dré àgo ngùlù-nzi-drì-rì àyi kì kórókó tíṭbhá Bálà kandrà ko dhi ì kòdhya.»†

⁵ Di ándrò kònìdhi, tà nda kókpà kònìni. Tayí rẹ̀ Ìsèrélẹ̀ ànzì kì àmbí Gìká dré zìle áyi togó tani sè dhi ì.

⁶ Di Gìká kòzì àyi nda ì áyi togó tani sè 'í dhi, kòdhi adré tadhá dhi, zì àyi tà dóro ì dré 'òle dhi ì sè ko. Kàdré tá kònìni ko dhi, kònò Gìká nì togó tani nì tá adré tà dré adréle fẹ̀le àngyá dhi 'i ko.

⁷ Tà nda kòdhi ì adré tàá dhi, tà Ìsèrélẹ̀ ànzì ì dré adréle ndàle àyi kì togó wáyi sè dhi, ì kisú ko. Ngbà 'í àyi Gìká dré zìle dhi ì kisú tà nda àyi. Di, àyi kì àruka títi dhi kì togó atsá ína tòmbatòmba.

⁸ Ngóro tíṣìle Gìká nì Kúlí na dhi tìni:
«Gìká 'o àyi kì tà kisùkisù atsálé tìnìmvá ro,

* **11:3** 11:3 A kònò 1 Ópí ì 19:10, 14. † **11:4** 11:4 A kònò 1 Ópí ì 19:18.

àyì kì mǐ dròzo, ì kàdréro ngá no ko gò,
 àyì kì bíbhálé tabhózó, ì kàdréro tà yì ko atsálé
 ándrò kònìdhi.»‡

⁹ Dàwídì tà kpà dhi:

«Lè àyì kì gwányá ì kàtsá tà adrélépi àyì kì 'o
 la'ìle bã sílé dhi ró,
 tà adrélépi àyì kì 'o ledhélé dhi ró,
 ìndì tà adrézó tà ño àyì dri àyì kì tàkonzì sè dhi
 ró.

¹⁰ Lè àyì kì mǐ kàní, ì kàdréro ngá no ko,
 ìndì àyì kì àmvò kàdré atrulé nyo.»§

¹¹ Má adré dì lizíá dhi: Ìsèrelè ànzì ì kòdhe
 kònìni dhi, ì dhe kònìni nyo? Tàdzì ko! Be ró
 dhi, àyì kì tàkonzì kì tà sè dhi, Gìká nǐ ína láti
 mónnyá sùrú twá ro dhi ì dré adrízó, kitswázó
 Ìsèrelè ànzì nda kì 'o lovó kònzì bha mónnyá
 sùrú twá ro nda ì rú.

¹² Dì Ìsèrelè ànzì kì tàkonzì sè dhi, Gìká fè tà
 tani gàle mónnyá títi bvò àdhya ì dré. Ìsèrelè
 ànzì nda kì dhèma sè dhi, Gìká fè tà tani gàle
 mónnyá sùrú twá ro dhi ì dré. Kàdré dì kònìni
 dhi, Ìsèrelè ànzì nda kì kònì dra agò Gìká vélé
 dhi, akódhi nì tà tani fe gàle àyì dré lavúlé!

Mónnyá sùrú twá ro dhi kì tidrima

¹³ Àmì sùrú twá ro nì ì, má adré nyànomvá tà
 ta àmì dré. Gìká bhà ma adrélé àpóstolò ro àmì,
 mónnyá sùrú twá ro dhi ì véna. Má adré dì áma
 àzì nda nì tà bha kuru.

¹⁴ Àruka nì, àzì nda sè dhi, má nì kitswá áma
 tàndì nì sùrú kì 'o lovó kònzì bha àmì, mónnyá

---

‡ **11:8** 11:8 A kònò Dùtèrònómè 29:3; Esáyá 6:10; 29:10. § **11:10**
 11:10 A kònò Longó ì 69:23-24.

súrú twá ro dhi i rú, kitswázó àyi ki àruka ki tidrí ásà dhi bvó.

¹⁵ Tàko ko, Ìsèrelè ànzi nda ki gàma sè dhi, Gìká 'o mónnyá àruka títi bvò àdhyà i ru amú tódhyá í be. Di kònì dra go Ìsèrelè ànzi nda ki ka'í dhi, a ni lídrì fe àyi adrèbhá ngóro móndí dràbhá dre dhi i tíni nda i dré!

¹⁶ Ngóro m̀ dré n̄le be dhi tíni dhi, m̀pà ni k̀gá adrélé fèle dr̀dr̀ Gìká dré dhi kàdré lólo dhi, m̀pà wáyi nda kókpà lólo. Fa kómvo kàdré lólo dhi, fa nda ni kólá i kókpà lólo.

¹⁷ Ìsèrelè ànzi i ngóro òlívè fa, Gìká dré kólá ni ki àruka ki togázó dhi tíni. Àmi súrú twá ro ni i, àmi ngóro òlívè fa twá apfòlepi mb̀ na, Gìká dré kólá ni ki adózó 'òle t̀le òlívè fa t̀ndi nda rú dhi tíni. Di nyànomvá dhi, m̀ adré kpà òlívè fa nda ni sù adrélépi apfòle kómvo ni lésè dhi ni kisú.

¹⁸ Di, lè m̀ kàdré àmi ki afà, Gìká dré àmi ki 'òle t̀le kólá togálé nda ki àrà 'a dhi sè ko. Di, m̀ kàdré àmi ki afà dhi, lè m̀ kònì tàle dhi, m̀ adré fa kómvo 'o ru totó dhi àmi ko. Be ró dhi, fa kómvo nda adré ína àmi ki 'o ru totó dhi ǹ.

¹⁹ Àruka ni, m̀ ni tàá dhi: «Gìká togá kólá nda i, àma ki 'òzo t̀le àyi ki àrà 'a dhi bvó.»

²⁰ Kòdhi bàti. Di, Gìká togá àyi nda i, i dré tá adrélé tà ka'íka'í àko dhi sè. Àmi ró dhi, m̀ adré àmìkya àmi ki totó àmi ki tà ka'íka'í sè. M̀ kàdré di dr̀kàdr̀ ro tà nda sè ko. Be ró dhi, m̀ kàdré àmìkya t̀ri ró.

²¹ Tàko ko, Gìká kòtogá Ìsèrelè ànzi adrèbhá tá kólá t̀ndi ró nda i kònìni dhi, m̀ kònò dóro, kòtogáro kókpà àmi àyi tíni ko dhi bvó.

²² Di m̀ kisù r̀ Gìká ni togó dóro ni tà, akódhi

ni kombà be dhi ká. Akódhi adré áyi kombà tadhá móndyá ledhébhá dhi i dré. Di, adré ína áyi togó dóro tadhá àmi dré, mì kògò adrélé tròle akódhi ni togó dóro nda rú dhi. Di, mì kò'o kònini ko dhi, akódhi ni kókpà àmi ki togá ngóro kólá àruka nda i tìni.

²³ Di Ìsèrelè ànzi nda i kàgò Gĩká véle akódhi ni ka'ì dhi, a ni go àyi ki 'o tìle tódhyá òlívè fa nda rú. Angyá ko, akódhi rĩnyí íbe kitswázó tà nda ni 'o.

²⁴ Tàko ko, tágba mì dré angázó òlívè fa gà adrélépi apfòle mbì na dhi lésè dhi, Gĩká ga àmi gò, àmi ki 'òzo tìle òlívè fa í dré kidhíle nda rú. Di a ni kókpà kitswá kólá angábhá òlívè fa nda lésè dhi ki 'o tìle tódhyá àyi ki tàndi ki fa nda rú.

Ìsèrelè ànzi ki tidrìma

²⁵ Ama adrúpi i, má lè mì kònì Gĩká ni tà lùzu ró kònìdhi, mì kàdréró drìkàdrì ro ko dhi bvó: Ìsèrelè ànzi ki togó atsá tòmbatòmbe, tsàle lókyá móndyá títi Gĩká dré zìle sùrú twá i kòfalésè dhi i dré dra alìzo akódhi véle dhi 'á.

²⁶ Di àyi nda i kàlì dre dhi, Gĩká ni Ìsèrelè ànzi ki tidrì títi, ngóro tìsìle akódhi ni Kúlí na dhi tìni: «Dhya dra móndí ki apálépi dhi ni apfò Siyónà lésè gò, dré Yàkòbhò ni ànzi ki togó adzázó àyi ki ligìma ni tà lésè.

²⁷ Di tà má dré dra bhàle ru yìzo àyi íbe dhi, kònìdhi 'i: Má ni àyi ki tàkonzì ki tingá títi.»*

* 11:27 11:27 A kònò Èsáyà 59:20-21; 27:9.

28 Kàdré di Rúbí Tani ni tà sè dhi, Ìsèrèlè ànzì nda ì atsó nyànomvá Gìká ni kàribhá ro, àmi sùrú twá ro dhi ki tà sè. Di, kàdré ína àyi ki zìma ni tà sè dhi, àyi ngbú mónnyá Gìká dré lèlè tò dhi 'i, tà dré tá lazílé àyi ki tábhí i dré dhi ki tà sè.

29 Tàko ko, kàdré tà tani Gìká dré afèlè dhi ki tà sè, ìndì mónnyá dré azilé dhi ki tà sè dhi, akódhi kitswá tàdzí tà í dré 'òlè nda ki ladzá ko.

30 Àmi atú ligíbhá Gìká rú dhi i, mì kisú nyànomvá akódhi ni togó dóro Ìsèrèlè ànzì ki ligìma ni tà sè dre.

31 Kókpà kòdhi tìni, àyi nda ì atsó nyànomvá móndí adrèbhá ligílé akódhi rú dhi i ró, ì kòkisúró kókpà Gìká ni togó dóro, mì dré akódhi ni togó dóro nda ni kisúlé dre dhi sè.

32 Tàko ko, Gìká tayí mónnyá títi dhi i adrélé 'ìlè àyi ki ligìma ni tà sè, í kòkitswáró áyi togó dóro tadhá àyi títi nda i dré be dhi bvó.

Gìká ni rú bhàma kùlè dhi

33 Bàti, Gìká ni tà làgí kyàkyà dhi kàdrì lavúlé! Akódhi ni tògyá i tà nǎnǎ ni be dhi i kàdrì lavúlé! Adhi ni kitswá tàbvó dré adrélé tàlè dhi ki àndu ngì dhi nì?

Adhi ni kitswá láti dré adrézó tà 'o ásà dhi ki àndu ni dhi nì?

34 Ngóro Gìká ni Kúlí dré adrélé tàlè dhi tìni:

«Adhi nǎ tà Mírì dré adrélé kisùlè dhi nì?

Adhi tà akódhi ni drì nì?†

35 Adhi fè ngá Gìká dré,
kògòrò vúdri ni ni logó dhi nì?»‡

† 11:34 11:34 A kònò Èsáyà 40:13. ‡ 11:35 11:35 A kònò Yóbò 41:3.

³⁶ Tàko ko, tà títi dhi ì angá akódhi vélésè, ì adré kpá adrélé akódhi sè, ìndì akódhi dré. Milanzìlanzì kàdré akódhi dré kóná vèsè kólyá! Kàdré kònìni.

12

Ama ki fema mòbòmà ro Gìká dré dhi

¹ Di ásà dhi, áma adrúpi ì, má adré àmi kì kodzó kònìni: Gìká dré áyi togó dóro tadhálé àmi dré dhi sè dhi, mì kàdré àmi kì rúbhá kì fe akódhi dré ngóro mòbòmà lólo lídrì ro kitswábhá akódhi mìlèsè dhi ì ró. Kòdhi lìsámbò bàti mì dré adrélé 'òle akódhi nì rú sè dhi 'ì.

² Mì kòfè àmi adrélé ru su tà mónnyá bvò kòndi àdhya ì dré adrélé 'òle dhi íbe ko. Be ró dhi, mì kòtayí àmi Gìká dré adrélé ladzálé, dré adrélé àmi kì tà kisùkisù 'o atsálé tídhí ro dhi sè. Mì kò'o kònìni dhi, mì nì di kitswá tà kì kòfalé nì lanzílé, adrézó tà Gìká dré adrélé lèle mì kò'o dhi kì ka'ì 'òle. Tà dré adrélé lèle mì kò'o nda kòdhi ì, tà dóro kitswábhá títi akódhi mìlèsè dhi 'ì.

³ Gìká nì togó tani bhàle má rú dhi sè dhi, má adré tàá àmi àlo àlo títi dhi ì dré dhi: Mì kàdré àmi kì tà kisù tà kàdrì ro ngóro dré kitswálé àmi sè ko dhi tíni ko. Be ró dhi, mì kàdré àmi kì tà kisù tògyá sè, ngóro Gìká dré tà ka'ika'ì fele àmi àlo àlo títi dhi ì dré dhi tíni.

⁴ Ama àlo àlo títi dhi ì rúbhá íbe àlo. Di, rúbhá nda ína kìgá íbe bí, ìndì kìgá nda ì adré àzì twátwa dhi kì 'o.

⁵ Kókpà kòdhi tíni, àma zyandre dhi ì, mà amú ru atsálé rúbhá àlo ró Krísto na, ìndì àma títi dhi ì rúbhá àlo nda nì kìgá 'ì.

⁶ Ama àlo àlo títi dhi i, mà kisú rinyí twátwa dhi i, ngóro Giká dré áyi togó tani bhàle àma rú dhi tíni. Di dhya àlo kòkisú rinyí adrézó Giká ni kúlí longó pròfétà àdhya tíni dhi, kàdré kúlí nda ni longó ngóro Giká dré tà ka'ika'ì fèle drá dhi tíni.

⁷ Dhya àzya kòkisú ína rinyí adrézó tà 'o móndí i dré dhi, kàdré áyi fe adrélé tà nda ki 'o. Dhya àzya kòkisú ína rinyí adrézó móndí ki tadhá dhi, kàdré áyi fe adrélé àyi nda ki tadhá.

⁸ Dhya àzya kàdré ína móndí ki kodzó dhi, kàdré áyi fe adrélé àyi nda ki kodzó. Dhya àzya kàdré ína ngá fe móndí i dré dhi, kàdré ngá nda ki fe togó dóro sè. Dhya àzya kàdré ína móndí ki drì ko dhi, kàdré àyi nda ki drì ko togó wáyi sè. Dhya àzya kàdré ína móndí ki kizà bha dhi, kàdré àyi nda ki kizà bha togó kìní sè.

Lèle ni tà

⁹ Lè mì kàdré móndí ki le togó wáyi sè, túrúpfú àko. Mì kàdré tà kònzì ga, adrézó tròle tà dóro rú.

¹⁰ Mì kàdré ru le àmì kòfalésè ngóro adrúpi i tíni. Mì kàdré láti nda adrézó àmì ki adrúpi ki lindrì bha àmì kòfalésè.

¹¹ Mì kàdré tà 'o togó wáyi sè, adrézó tòbvo ró ko. Be ró dhi, àmì ki togó kàdré ína àtsi ró adrézó tà 'o Mírì dré akódhi ni màràbà tíni.

¹² Mì kàdré lenzélé, adrézó m̀ bha Giká véna. Mì kàdré togó tsi, mì dré adrérà'a kizà nya dhi 'á. Mì kàdré àmì ki fe adrélé tà zi Giká tí landè àko ró.

13 Mì kàdré àmi ki ngá lanzí móndyá Gíká àdhyà adrèbhá lemerè ro dhi i dré. Mì kàdré móndí ki ka'í dòle àmi véna togó dóro sè.

14 Mì kàdré tà tani zi Gíká tí móndyá adrèbhá àmi ki mǐ pfo dhi i dri. Ayíya, mì kàdré tà tani zi àyi nda i dri, mì kòtatrí àyi ko.

15 Mì kàdré lenzélé túmání móndyá adrèbhá lenzélé dhi íbe. Mì kàdré kpà àwó ngo túmání móndyá adrèbhá àwó ngo dhi íbe.

16 Mì kàdré àmi ki adrúpi ki tà kisù, adrézó ngá àlo ró àmi kòfalésè. Mì kàdré drìkàdrì ro ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya ru su móndí tako íbe. Mì kàdré kpà àmi ki no tògyabhá ro ko.

17 Mì kàdré tà kònzì logó tà kònzì 'òle àmi rú dhi tí ko. Mì kàdré tà adrèbhá dóro móndyá títi i mǐlèsè dhi ki nda 'òle.

18 Kòkítswá dhi, tà títi mì dré adrélé 'òle dhi i sè dhi, mì kàdré tà kàdrìkàdrì líkí àmi kòfalé móndyá títi dhi íbe.

19 Áma arúpi má dré lèle tò ni i, dhyà àlo kò'o tà kònzì àmi rú dhi, mì kòlogó tà kònzì nda ni vúdri drá ko. Be ró dhi, mì kòtayí láti Gíká dré adrézó àyi kombà tadhá. Tako ko, Mírì adrè tàá àyi Kúlí na dhi: «Má ni móndí ki tà kònzì ki vúdri logó àyi dré dhi ma. Má ni tà logó àyi dré tà ì dré 'òle dhi i tí dhi ma.»*

20 Dì, ngóro Gíká ni Kúlí dré adrélé tàle dhi tìni: «Àmi kàribhá kàdré tàbirí íbe dhi, mí kàdré ngá fe akódhi dré nyàle. Akódhi kàdré yǐ lovó íbe dhi, mí kàdré yǐ fe akódhi dré mvùle.

* 12:19 12:19 A kònò Dùtèrònómè 32:35.

Tàko ko, mí kàdré 'òá kòǹ̀ni dhi, mí ni kanyò fe akódhi dré ngóro àtsíkèle dàle akódhi dri dhi t́ni.»†

21 Di mí kótayí mí tà kònzi dré adrélé lavúlé dhi ko. Be ró dhi, mí kàdré mína tà kònzi lavú tà dóro mí dré adrélé 'òle dhi i sè.

13

Ama ki bhàma món dyá àma drìle dhi ki rìnyí zàle dhi

¹ Adré làá dhi, món dí àlo àlo títi dhi i kàdré àyi ki bha món dyá àyi drìle dhi ki rìnyí zàle. Tàko ko, rìnyí adrézó òpì nya dhi angá ína Gíká vélésè. Akódhi bhà kpà món dyá adrèbhá òpì nya nda i adrélé ópí ro dhi nì.

² Asà dhi, dhya ángùdhi adrélépi ligilé ópí i drìle dhi rú dhi, adré ína ligilé tà Gíká dré bhàle nì dhi rú. Di dhya adrélépi 'òá kòǹ̀ni dhi adré Gíká ni tàbvó tàma asé àyi tàndi dri.

³ Tà bàti ró dhi, món dyá adrèbhá tà dóro 'o dhi i adré ópí àyi drìle dhi ki ro dhi àyi ko. Be ró dhi, món dyá adrèbhá tà kònzi 'o dhi i adré àyikya ópí àyi drìle dhi ki ro dhi àyi. Di mí kàdré ópí mí drìle dhi ni le ròle ko dhi, mí kàdré tà dóro 'o, akódhi kòbhàró àmi tà kuru be dhi bvó.

⁴ Tàko ko, akódhi nda Gíká ni àzì 'òlepi 'i, kàdréro àmi 'o dóro be dhi bvó. Di, mí kàdré mína tà kònzi 'o dhi, lè mí kàdré ngá ro. Angyá ko, ópí nda rìnyí íbe adrézó tà ño món dí i dri. Akódhi Gíká ni àzì 'òlepi 'i, kàdréro tà ño dhya

† 12:20 12:20 A kònò Tògyakúlí 25:21-22.

adrélépi tà kònzi 'o dhi dri, adrézó Giká ni kombà tadhá drá be dhi bvó.

⁵ Adré di làá dhi, mì kàdré àmi ki bha móndyá àmi drìle dhi ki rinyí zàle. Di, mì kàdré ngbà 'í 'òá kònini, à kònòró tà àmi dri ko dhi sè ko. Mì kàdré kókpa 'òá kònini, àmi ki togó kàrókìró àmi ko dhi sè.

⁶ Tà nda sè dhi, lè mì kàdré kpà mèdáyì gi be. Tàko ko, móndyá àmi drìle dhi i Giká ni àzí 'obhá, adrébhá àyi ki fe adrélé àzí nda ni 'o dhi 'i.

⁷ Mì kàdré di dhya ángùdhi ni màri mì dré adrézó ába dhi ni logó akódhi dré. Màri nda kàdré mèdáyì gìma ni tà sè dhi, mì kàdré mèdáyì nda ni gi. Kàdré tákisì àzya gìma ni tà sè dhi, mì kàdré tákisì nda ni gi. Kàdré móndí ki ròma ni tà sè dhi, mì kàdré àyi nda ki ro. Kàdré móndí ki lindrì bhàma ni tà sè dhi, mì kàdré àyi nda ki lindrì bha.

Tà àzya tadhále lèle ni tà dri dhi

⁸ Lè mì kàdré dhya àlo ni màri ìbe àmi rú ko, kàdré ngbà 'í màri adrézó ru le àmi kòfalésè dhi 'i ko dhi. Tàko ko, dhya ángùdhi adrélépi àyi àzya ni le dhi 'o tà tíí tátítrí kúlí dré adrélé tàle à kò'o dhi i dre.

⁹ Tòlí tátítrí kúlí na dhi ì adré tàá dhi: «Mí kò'o múná tà ko, mí kòpfu móndí dràle ko, mí kòkugù ngá ko, ìndì mí kòbhà móndí ki ngá lovó ko.»* Di tòlí nda i tòlí àruka tíí dhi ìbe dhi ì adré ru kisú tà tòlí àlo kònìdhi dré adrélé tàle dhi ni

* 13:9 13:9 A kònò Pfòma 20:13-17; Dùtèrònómè 5:17-21.

ta kòdhya: «Mí kàdré ámi àzya ni le ngóro mí dré adrélé ámi tándi ni le dhi t́ni.»†

¹⁰ Dhya adrélépi áyi àzya ni le dhi kitswá ina tà kònze 'o akódhi rú bwà ko. Di ásà dhi, dhya adrélépi áyi àzya ni le dhi adré tà títi tátrítrí kúlí dré adrélé tàle dhi ki 'o kitswálé títi.

Adrema gànzi ró Krísto ni agòma ni tà sè dhi

¹¹ Lè mì kàdré tà nda kòdhi ki 'o togó wáyi sè, mì dré lókyá ándrò kòndhi ni nìle be dhi sè. Lókyá mì dré ngàzo ayí 'àsè dhi kitswá dre. Tàko ko, lókyá mà dré dra lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisúzo dhi atsá ànyi lavúlé lókyá mà dré kidhózó Yésu ni ka'í dhi rúsè dre.

¹² Ngá adré 'òle wàle, ìndì kítú adré 'òle apfòle. Adré di lèá dhi, mà kòtingá àma rúsè tà adrélé 'òle t́nìmvá na dhi i, àdzú ngá ngádra àdhya ki tosózó àma rú kòdhya.

¹³ Mà kàdré atsílé ngádra 'àsè ngóro dré kitswálé dhi t́ni. Di, mà kògò adrélé tatsílé gwányá wáyá ki tà 'obe, wá tsibe, ndòtò tà 'obe, tà swà 'obe, lawàbe, ìndì lovó kònze bhabe móndí i rú dhi ko.

¹⁴ Be ró dhi, mì kàsó àmìkya Mírì Yésu Krísto àmi rú. Mì kòtayí kpà àmi adrélé kisúá ngalè mì ni lovó kònze àmi ki rúbhá kya ki 'o ngìni ya dhi ko.

14

Ama ki adrúpi ki tàbvó tàma ko dhi

¹ Mì kàdré mónnyá adrèbhá tà ka'íka'í íbe yàyà dhi ki ka'í. Di, mì kàdré àmìkya àyi nda ki ndrì

† 13:9 13:9 A kònò Lèvítikè 19:18.

tà ì dré adrélé nòle dóro yà, kó ngalè kònzi yà dhi ì sè ko.

² Tàko ko, dhya àlo ni tà ka'ika'í sè dhi, adré ngá tíí dhi ki ka'í nyàle. Di, dhya àzya tà ka'ika'í íbe yàà dhi adré ína ngbà 'í ngábí ki ka'í nyàle dhi kòdhya.

³ Adré di leà dhi, dhya adrélépi ngá tíí dhi ki nya nda kàdré dhya adrélépi ngá àruka ki nya ko nda ni ayízè ko. Kókpà kòdhi tíni, dhya adrélépi ngá àruka ki nya ko nda kàdré tà bha dhya adrélépi ngá tíí dhi ki nya nda dri ko. Angyá ko, Gíká ka'í akódhi nda dre.

⁴ Di, mi tá mína àdhi 'i, adrélé mómí àzya ni mārábà ni tàbvó ta ni? Mārábà nda kàdré áyi totó áyi tà ka'ika'í na yà, kó ngalè kàdré dhèle yà dhi, tà nda adré akódhi ni tándi ni mírì ni no kòdhya. Tà bàti ró dhi, akódhi nda ni áyi totó tātā. Tàko ko, Mírì rinyí íbe kitswázó akódhi ni 'o adrélé áyi totó tātā.

⁵ Aruka ni, dhya àlo adré kítú àlo dhi ni no kàdrì kítú àruka ki lavú. Di, dhya àzya adré ína kítú tíí dhi ki no díri. Adré di leà dhi, mómí àlo àlo tíí dhi ì kàdré tà ì dré adrélé nòle tà bàti ró dhi ki ka'í togó wáyi sè.

⁶ Dhya adrélépi kítú àlo dhi ni no kítú kàdrì ro dhi, adré 'òá kònìni kitswázó lindrì fe Mírì dré. Dhya adrélépi ngá tíí dhi ki ka'í nyàle dhi, adré 'òá kònìni kitswázó lindrì fe Mírì dré. Angyá ko, adré àwoyà ta Gíká dré ngá nda ki tà sè. Dhya adrélépi ngá àruka ki ka'í nyàle ko dhi, adré kpà 'òá kònìni kitswázó lindrì fe Mírì dré. Adré kpà àwoyà ta Gíká dré ngá í dré adrélé nyàle dhi ki

tà sè.

⁷ Tàko ko, àma àmakya lídrì íbe àma ki tàndi i dré ko. Mà adré kpà dràle àma ki tàndi i dré ko.

⁸ Mà kàdré lídrì íbe dhi, mà adré ába kitswázó lindrì fe Mírì dré. Mà kàdré kó dràle dhi, mà adré dràle kitswálé lindrì fe Mírì dré. Dì mà kàdré lídrì íbe yà, kó ngalè mà kàdré dràle yà dhi, àma títi dhi i Mírì àdhya 'i.

⁹ Tà nda kòdhi sè dhi, Krísto drà gò dré adrízó, í kàdréro mónyá títi lídrì ro ìndì dràbhá dre dhi ki Mírì ro be dhi bvó.

¹⁰ Dì mì ró dhi, mí adré mína ámi adrúpi ni tàbvó ta àdho tà sè? Kó ngalè, mí adré ámi adrúpi ni ayízè àdho tà sè? Tàko ko, àma títi mà ni pfo àma ki totó Gĩká kandrà, kòtáro àma ki tàbvó be dhi bvó.

¹¹ Tàko ko, Gĩká ni Kúlí adré tàà dhi: «Ma, Mírì lídrì ro ni, má adré tàà tà bàti ró dhi: Mónyá títi dhi ki àyi ki kórókó títi má kandrà. Mónyá títi dhi ki tàà àyi ki tàndi ki ti sè dhi, ma Gĩká 'i.»*

¹² Dì ásà dhi, àma àlo àlo títi dhi i, mà ni àma ki tàndi ki tà ta Gĩká kandrà.

Ama ki adrúpi ki 'òma ledhélé ko dhi

¹³ Dì ásà dhi, lè mà kògò vélé àma ki adrúpi ki tàbvó ta àma kòfalésè ko. Be ró dhi, mì kònò dóro, mì kò'oró tà àlo kitswálépi àmi ki adrúpi ni 'o dhèle tàkonzì na dhi ko.

¹⁴ Ma adrélépi Mírì Yésu na ni, má adré ka'íá tàle dhi, ngá àlo kitswá adrélé ndĩ ró áyi tàndi ni tà sè ko. Dì, dhya àlo kàdré ngá àlo dhi ni no ndĩ ró dhi, ngá nda ína ndĩ ró akódhi dré bàti.

* 14:11 14:11 A kònò Èsáyà 45:23.

15 Mí kàdré kizà fe ámi adrúpi dré ngá mí dré adrélé nyàle dhi sè dhi, kòdhi mí adré vélé tà 'o lèle sè ko. Lè mí kòkizá ámi adrúpi Krísto dré dràzo ásà nda ni tà ka'íka'í, ngá mí dré adrélé nyàle dhi sè ko.

16 Mí kòfè kpà láti móndí i dré kitswázó ngá mí dré adrélé nòle dóro dhi ni tà ta kònzi dhi ko.

17 Tàko ko, Giká ni Opì, tà adrézó ngá nya ìndì ngá mvu dhi 'i ko. Be ró dhi, Giká ni Opì nda ína tà adrézó tà gyägya 'o, adrézó tà kìdrìkìdri íbe, adrézó kpà arí Tírí Lólo dré adrélé fèle dhi íbe dhi 'i.

18 Dhya ángùdhi adrélépi Krísto ni tà 'o kònìni dhi ni tà ni adré dóro Giká mìlèsè, ìndì móndí i mìlèsè.

19 Dì ásà dhi, lè mà kàdré láti nda adrézó tà kìdrìkìdri íbe àma kòfalé, adrézó kpà ru timbà àma kì tà ka'íka'í na.

20 Mí kòpfu Giká ni àzì mányàngá ni tà sè ko. Bàti, mányàngá títi dhi i dóro lavulé. Dì, mí kàdré ámi adrúpi ni 'o dhèle ngá mí dré adrélé nyàle dhi sè dhi, ngá nda ni nyàma atsá ína tà kònzi ró mí dré.

21 Dóro ni, mí dré ză nyàle yà, vínò mvùle yà, kó ngalè tà àzya 'òle yà dhi ko dhi, tà nda kàdré ámi adrúpi ni 'o dhèle dhi.

22 Dì tà ángùdhi mí dré adrélé ka'íle dhi, mí kàdré tà nda ni líkí àmi kòfalé Giká be. Kólénzé dhya adrélépi tà bha áyi tándi dri tà í dré ka'íle dhi ni tà sè ko dhi dré!

23 Dì, dhya àlo kàdré ína tà kayí í léna ngá í dré adrélé 'òle nyàle dhi ni tà sè gò, adrézó ngá nda ni nya dhi, Giká ni tà bha akódhi nda dri. Tàko

ko, akódhi adré tà 'o tà ka'ika'i sè ko. Tà bàti ró dhi, tà ángùdhi adréle 'òle tà ka'ika'i sè ko dhi, tàkonzì 'i.

15

Tà adrébhá àma ki adrúpi ki togó 'o kinílé dhi ki 'òma

¹ Lè àma adrébhá rinyi ró àma ki tà ka'ika'i na dhi i, mà kàdré mónnyá tà ka'ika'i íbe yàyà dhi ki tà yàyà do àma ki togó na. Mà kàdré tà adrébhá àma ki togó 'o kinílé dhi ki 'o kòdhya ko.

² Be ró dhi, àma àlo àlo títi dhi i, mà kàdré tà adrébhá àma ki adrúpi ki togó 'o kinílé dhi ki 'o kòdhya, mà kàdréro àyi ki 'o dóro, adrézó àyi ki tímjà àyi ki tà ka'ika'i na be dhi bvó.

³ Angyá ko, Krísto ni tàndi 'o tá ína tà adrébhá tá àyi togó 'o kinílé dhi i ko. Ngóro Giká ni Kúlí dré adréle tàle dhi tíni: «Làdhá móndí ì dré adréle dhàle mí rú dhi ì adhé má dri dre.»*

⁴ Tàko ko, tà títi atú tisìle Giká ni Kúlí na dhi i, à tisì kitswázó àma ki tadhá, ìndì àma ki tímjà àma ki tà ka'ika'i na, mà kàdréro togó tsi, adrézó m̀ bha Giká véna be dhi bvó.

⁵ Giká nda adré àma ki 'o togó tsi, adrézó àma ki tímjà àma ki tà ka'ika'i na dhi nì. Dì akódhi kòfè kpà àmi adréle ngá àlo ró àmi kòfalésè, ngóro Yésu Krísto dré tadhálé àmi dré dhi tíni,

⁶ mì kòkitswáro Giká, àma ki Mírì Yésu Krísto ni Atá ni rú bha kùle togó àlo sè ìndì kúlí àlo sè be dhi bvó.

---

* 15:3 15:3 A kònò Longó ì 69:10.

Yésu Krísto atsá màràbà ro móndyá tíí dhi i dré

⁷ Di ásà dhi, mì kàdré ru ka'í àmi kòfalésè, ngóró Krísto ni tándi dré àmi ki ka'ile dhi tíni, kitswázó mĩlanzĩlanzĩ fe Gĩká dré dhi bvó.

⁸ Tàko ko, má adré tàá àmi dré dhi: Krísto atsá Yúdà ànzi ki màràbà ro Gĩká ni tà bàti ni tà sè, kitswálé tà Gĩká dré tá lazílé àyi ki tábhí i dré dhi ki 'o tíí,

⁹ móndyá súrú twá ro dhi ì kòkitswáró kpà Gĩká ni rú bha kùle akódhi ni togó dóro sè be dhi bvó. Ngóró Gĩká ni Kúlí dré adrélé tale dhi tíni:

«Ásà dhi, má ni ámi rú bha kùle móndyá súrú twá ro dhi ì kòfalé, adrézó longó ngo ámi rú sè.»†

¹⁰ Kúlí nda adré kpà tàá dhi:

«Àmi súrú twá ro ni i, mì kàdré lenzélé tùmání móndyá Gĩká àdhya íbe wà!»‡

¹¹ Adré kpà tàá dhi:

«Àmi tíí súrú twá ro ni i, mì kàdré Mírì ni rú bha kùle wà!

Ami móndyá tíí ni i, mì kàdré akódhi ni tà bha kuru!»§

¹² Èsáyà adré kpà tàá dhi:

«Dhya àlo Yésè ni kómvo lésè dhi ni apfò kitswálé òpì nya súrú tíí dhi i dri.

Móndyá súrú twá ro dhi ki mĩ bha akódhi véna.»*

---

† **15:9** 15:9 A kònò Longó i 18:50; 2 Sàmùwélé 22:50. ‡ **15:10** 15:10 A kònò Dùtèrònómè 32:43. § **15:11** 15:11 A kònò Longó i 117:1. * **15:12** 15:12 A kònò Èsáyà 11:10.

¹³ Gíká adrézó mǐ bha ása dhi kòfè kólénzé ì gàle tà kǐdríkǐdri be àmì léna bí, mǐ dré adrélé akódhi ni ka'í dhi sè, mǐ kàdréro véle mǐ bha akódhi véna lavúlé Tírí Lólo ni rǐnyí sè be dhi bvó!

Pólò ni àzì mónnyá sùrú twá ro dhi ì véna dhi

¹⁴ Ama adrúpi ì, áma tàndi má adré ka'íá tàle dhi, mǐ ga àmíkya tà dóro sè bí, tà nǐnǐ sè bí, ìndì mǐ kitswá ru kodzó àmì kòfalésè bwà.

¹⁵ Dì, tágba kònnì dhi, má tisi tà àruka kòdhi ì àmì dré tirí àko, kitswázó tà nda kǐ 'o agalé àmì léna dhi bvó. Tàko ko, Gíká ni togó tani bhàle má rú dhi sè dhi,

¹⁶ bhà ma adrélé Yésu Krísto ni àzì 'òlepi ró mónnyá sùrú twá ro dhi ì véna. Má adré ì tà 'o kòwánà àdhya tǐni, adrézó Gíká ni Rúbí Tani longó, mónnyá sùrú twá ro nda ì kàdréro ngá fèle mòbòmà ro kitswálépi Gíká mǐlésè, Tírí Lólo dré bhàle adrélé lólo akódhi dré dhi ì tǐni.

¹⁷ Dì ása dhi, má adré áma drì bha kuru Yésu Krísto na, àzì má dré adréle 'òle Gíká dré nda ni tà sè.

¹⁸ Dì, má kitswá mána tà àzya ta ko, kàdré ngbà 'í tà Krísto dré 'òle má sè mónnyá sùrú twá ro dhi kǐ adrìzo Gíká ni kúlí ka'í 'òle dhi 'ì ko dhi. 'O tà nda kònnì kúlí ì dré afèle má dré tàle dhi ì sè, tà ì dré afèle má dré 'òle dhi ì sè,

¹⁹ tà twátwa líndrìga ró dhi kǐ rǐnyí sè, ìndì Tírí Lólo ni rǐnyí sè. Dì má longó Krísto ni Rúbí Tani nda kidhóle Yèrúsalemà na tsàle byá bvò Iliríkò àdhya na.

²⁰ Angyá ko, ma tá ngbú lovó íbe tò lizo Rúbí Tani nda ni longó àrà Krísto ni tà yizo rè ko dhi

ì 'ásè, má kòtobhàró ngá dzópá dhya àzya dré bhàle dhi dri ko.

²¹ Ngóró Gíká ñi Kúlí dré adrelé tàle dhi tñi:
«Móndyá akódhi ñi tà longózó àyi dré rè ko dhi
kì akódhi ñi no.
Móndyá akódhi ñi tà yibhá rè ko dhi kì akódhi
ñi tà àndu ni.»†

Pólò lè tsale Rómà na

²² Vèsè be bǐ, àzì nda kíkí tá láti má dré lizo àmi kì no ko dhi ñi.

²³ Dì, nyànomvá dhi, má 'o àzì mána bvò kòni ì 'ásè dhi akílé títi dre. Kóná bǐ, ma tá lovó íbe tò lizo àmi kì no.

²⁴ Dì má adré mǐ bha àmi kì nòzo má dré lavúrà'a lile bvò Èsèpányà àdhya na dhi 'á, mà kòkítswáró lenzélé túmání àmi íbe lókyá tsà sè. Amvolásà dhi, mǐ ñi kitswá áma ledé má dré lizo Èsèpányà na.

²⁵ Dì, nyànomvá dhi, má adré mána lile Yèrúsalmà na, kitswálé ngá adzì móndyá lólo Gíká àdhya ì dré.

²⁶ Tàko ko, móndyá ka'ìbhá Màkèdóniyà na ìndì Akáyà na dhi ì nò tá dóro ni, ì dré ngá lokólé fèle lemerèbhá móndyá ka'ìbhá Yèrúsalmà na dhi ì kòfalé dhi ì dré dhi.

²⁷ Àyi nda ì kisù tá tà nda 'òle dhi àyi. Dì, tà bàti ró dhi, àyi tá móndyá nda kì màri íbe. Tàko ko, móndyá sùrú twá ro dhi ì kòkisú tà tani Tirí Lólo dré fèle Yúdà ànzi ì dré dhi túmání àyi íbe dhi, àyi màri Yúdà ànzi nda kya íbe. Adré dì leá dhi, móndyá sùrú twá ro nda ì kàdré àyi kì ngá lanzí Yúdà ànzi nda ì dré.

† 15:21 15:21 A kònò Esáyà 52:15.

28 Dì má kàdzí ngá fèle nda i àyi dré gò, àzì nda ni 'òzo akílé tí tí dre dhi, má ni láti do lavúzó àmi tasè gò, lile Èsèpányà na.

29 Má nì tàle dhi, lókyá má dré dra tsàzo àmi véna dhi sè dhi, má ni tsa Krísto ni tà tani íbe bí dhi be.

30 Áma adrúpi i, má adré àmi ki kodzó àma ki Mírì Yésu Krísto ni rú sè, ìndì lèlè Tírì Lólo àdhya sè, mì kàdréro tà zi Gìká tí má dré, adrézó àdzú bhu túmání má be.

31 Mì kàdré tà zi tíá, kàpáro ma mónnyá ka'íbhá ko Yúdáyà na dhi i drígásè be dhi bvó. Mì kàdré kpà tà zi, mónnyá ka'íbhá Yèrúsalmà na dhi i kòka'iró tà má dré adrélé 'òle àyi dré dhi be dhi bvó.

32 Dì Gìká kòlè dhi, má ni tsa àmi véna arí be bí gò, mà dré kitswázó lovólé tsà túmání àmi íbe.

33 Gìká adrélépi tà kàdríkàdri fe dhi kàdré túmání àmi íbe tí tí! Kàdré kònìni.

16

Pólò ni mòdo fèma móndí twátwa i dré dhi

1 Má lè àma ki amvúpi Fòwíbè ni tà tadhálé àmi dré. Akódhi nda màrábà Ekèlèzyà Kèkùréyà na dhi àdhya 'i.

2 Má adré leá dhi, mì kòka'í akódhi dòle dóro Mírì Yésu ni rú sè, ngóro dré kitswálé mónnyá lólo Gìká àdhya i sè dhi tíni. Mì kòledé kpà akódhi tà ángudhi dré adrézó lovó ni íbe dhi sè be. Angyá ko, akódhi ni tàndi ledé móndí bí dhi i dre. Ledé kókpà ma 'í.

3 Mì kòfè mòdo Pìrìsíká i dré Akílà be. Ayi nda i áma àziàmu Yésu Krísto na dhi 'i.

4 I ka'í tá àyi ki tàndi ki lídrì fèle adrélé ànyi dràdrà mìle, kitswázó áma tidrí dhi bvó. Di má adré ngbà 'í àwoyà fe àyi dré ma kalóma ko. Ekèlézyà tíí móndyá sùrú twá ro dhi kya ì adré kókpa àwoyà fe àyi dré.

5 Mì kòfè kpà mòdo móndyá Ekèlézyà àdhya adrèbhá ru kimó àyi ki dzó na dhi ì dré be. Mì kòfè mòdo áma arúpi Epènéto, má dré lèle tò dhi dré be. Akódhi nda tá dhya Krísto ni ka'ilepi drìdrì bvò Asíyà àdhya na dhi 'i.

6 Mì kòfè mòdo Màríyà, àzì 'òlepi landèzo àmi dré dhi dré be.

7 Mì kòfè mòdo Andrònìkò ì dré Yùnìyà be be. Ayi nda ì áma aró, mà dré tá adrézó tùmání àyi íbe bãdzó na dhi 'i. Ayi kpà mómí kàdrì àpóstolò ì kòfalé dhi 'i. I ka'í tá kpà Krísto drìdrì má kandrà.

8 Mì kòfè mòdo áma arúpi Apìliyatò, má dré lèle Mírì na dhi dré be.

9 Mì kòfè mòdo Ùrùbánò, àma ki àzìàmù Krísto na dhi dré be. Mì kòfè mòdo áma arúpi Sàtàkìsà, má dré lèle tò dhi dré be.

10 Mì kòfè mòdo Apélè, áyi tà ka'ika'í Krísto na dhi ni tadhálépi ngádra 'á dhi dré be. Mì kòfè mòdo móndyá Arìstòbúlò ni dzó na dhi ì dré be.

11 Mì kòfè mòdo áma aró Eròdíyò dré be. Mì kòfè mòdo móndyá Mírì Yésu ni ka'ibhá Nàrùkìsò ni dzó na dhi ì dré be.

12 Mì kòfè mòdo Trífayínà ì dré Trífósà be be. Ayi nda ì tòkó adrèbhá Mírì ni àzì 'o landèzo dhi 'i. Mì kòfè mòdo áma arúpi Pèrúsì, má dré lèle tò dhi dré. Akódhi nda tòkó àzya adrélépi Mírì ni àzì 'o togó wáyi sè dhi 'i.

13 Mì kòfè mòdo Rúfù, Mírì dré zìle dhi dré, ìndì andre ni adrélépi kókpà áma andre ró dhi dré be.

14 Mì kòfè mòdo Asìkùrítò dré, Fèlègónà dré, Èrúmè dré, Pàtróbà dré, Èrúmà dré, ìndì àma ki adrúpi adrèbhá àyi íbe dhi i dré be.

15 Mì kòfè mòdo Filòlógò dré, Yùlíyà dré, Nèrèwù dré amvúpi ni be, Olípà dré, tùmání mónnyá tíí Gìká àdhyà adrèbhá àyi íbe dhi íbe.

16 Mì kòfè mòdo adrézó ru kamú àmi kòfalésè lèle sè. Èkèlézyà tíí Krísto àdhyà i fè kókpà mòdo àmi dré.

Tà tàle kùdù ro mónnyá ka'ìbhá ki kodzózó dhi i

17 Áma adrúpi i, má adré àmi ki kodzó, mì kàdréro àmi ki líkí mónnyá adrèbhá àmi ki 'o ru lanzi àmi kòfalésè dhi ki tà sè. Àyi nda i adré tà twá tadhá tà mì dré kisulé dhi i rúsè, adrézó móndí àruka ki 'o ledhélé tàkonzì na. Mì kàdré adrélé twá àyi rúsè.

18 Tàko ko, mónnyá làsú be kònìni nda i adré àma ki Mírì Yésu Krísto ni tà 'o akódhi ni màràbà i tìni ko. Be ró dhi, àyi àyikya màràbà àyi ki tàndi ki lovó kya 'i. Ë adré kúlí kìnìkìnì ki ta túrúpfú kúlí íbe, adrézó móndí tà nibhá ko dhi ki lití.

19 Di, kàdré ína àmi ki tà sè dhi, mónnyá tíí dhi i yi tàle dhi, mì adré Mírì ni kúlí ka'ì 'òle ngíni ya dhi 'í. Má adré di lenzélé àmi ki tà sè. Di, má adré lèá dhi, mì kàdré tògya ró tà dóro ki tà sè, adrélé kpà tà àko àmi rú tà kònzi ki tà sè.

20 Tayí ngbà 'í lókyá tsà, Gìká adrélépi tà kìdrìkìdrì fe dhi dré àmi ki fèzo Sàtánà ni ató àmi ki pá zàle.

Ama ki Mírì Yésu kòbhà áyi togó tani àmi rú!

²¹ Ama àziàmu Tìmòtéyo fè mòdo àmi dré. Lùkiyò, Yàsonà, ìndì Sòsìpátrò adrébhá áma aró ro dhi, ì fè kpà mòdo àmi dré.

²² Ma, Tèrùtíyo wárágà kònìdhi ni tisìlepi ni, má adré mòdo fe àmi dré Mírì ni rú sè.

²³ Gáyò, àma ki ka ìlepi dòle áyi dzó na mónnyá títi Èkèlézyà àdhyà íbe dhi, fè mòdo àmi dré. Èrástò bhàandre kònìdhi ni làfa líkílépi dhi, tùmáńí àma ki adrúpi Kùwàrútò be dhi ì fè kpà mòdo àmi dré. [

²⁴ *]

Gìká ni rú bhàma kùle kùdù ro dhi

²⁵ Rúku kàdré Gìká dré! Akódhi rìnyí íbe kitswázó àmi ki timbà àmi ki tà ka'íka'í na, Yésu Krísto ni Rúbí Tani má dré adrélé longólé dhi sè, ngóro Gìká dré tà ni zùle kíno lésè dhi ni tadhále dhi tíni.

²⁶ Nyànomvá dhi, Gìká adrélépi kóná vésè kólyá nda 'o tà nda apfòle ngádra 'á tà pròfétà ì dré tisìle áyi Kúlí na dhi ì sè, kitswálé móndí sùrú títi ì lésè dhi ì kòka'íro akódhi, adrézó kpà akódhi ni kúlí ka'í 'òle be dhi bvó.

²⁷ Milanzilanzì kàdré Gìká àlo kwákwá tògya ró nda dré Yésu Krísto sè kóná vésè kólyá! Kàdré kònìni.

---

* **16:24** 16:24 Wárágà Gìká ni Kúlí tisìzo àyi dri drìdrì dhi ì léna dhi, à adré kúlí kòni ki kisú kònwa ko: [Ama ki Mírì Yésu Krísto ni togó tani kàdré àmi íbe. Kàdré kònìni.]

BÚKÙ TÀ TÍDHÍ//RU YÌZO DHÌ ADHYA
Logoti (Logo): BÚKÙ TÀ TÍDHÍ//RU YÌZO DHÌ ADHYA
New Testament

copyright © 2015 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Logo

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

942af0a0-42ea-5477-8f1a-fed39823f32b